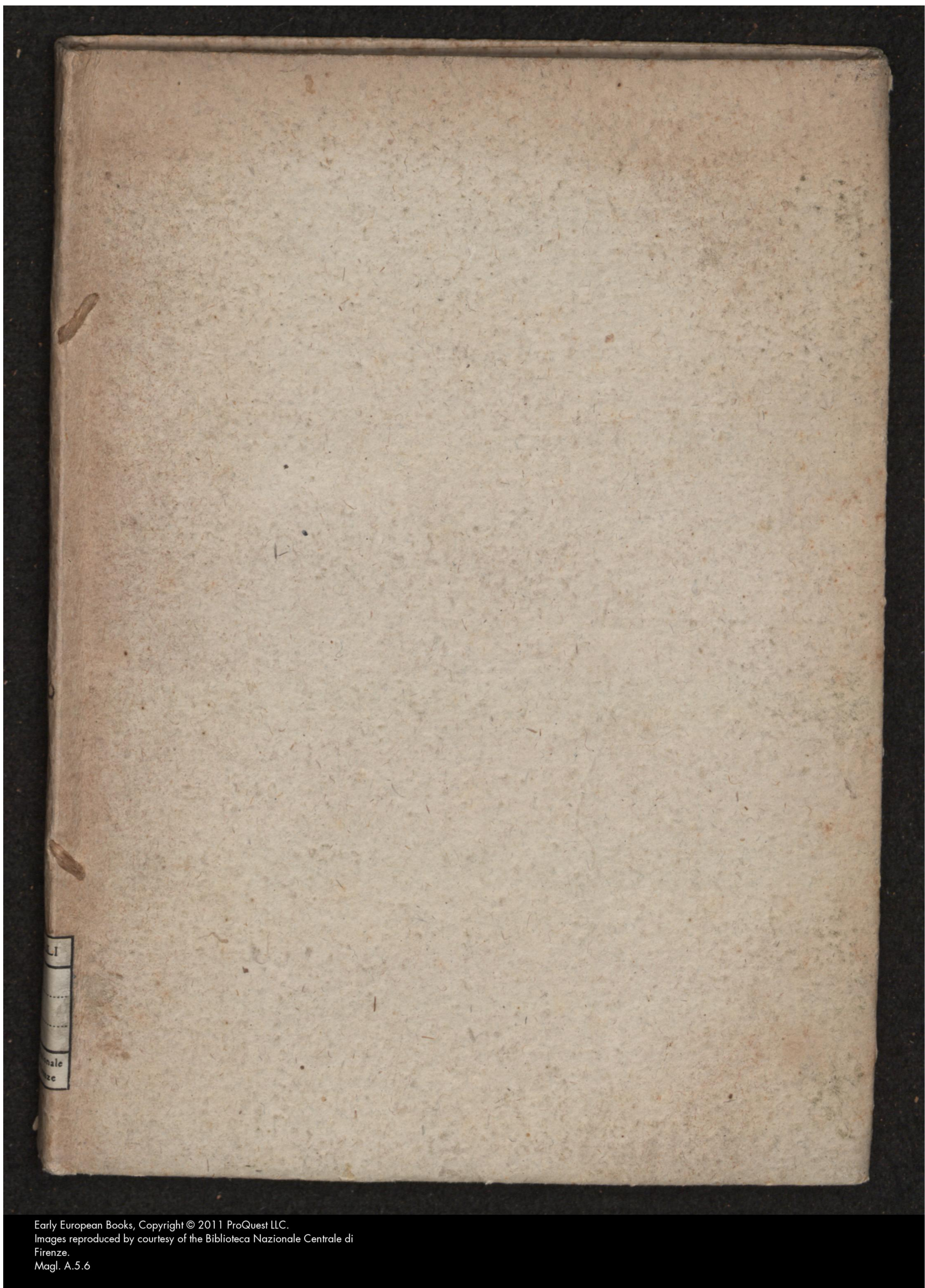
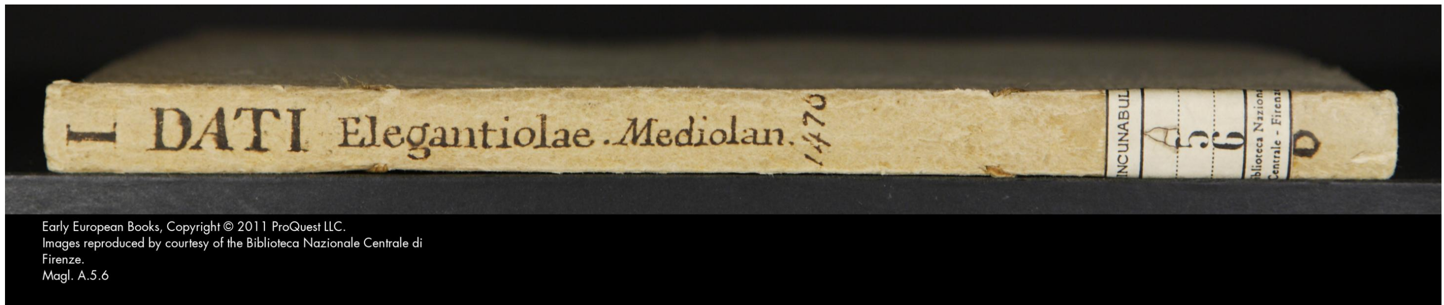
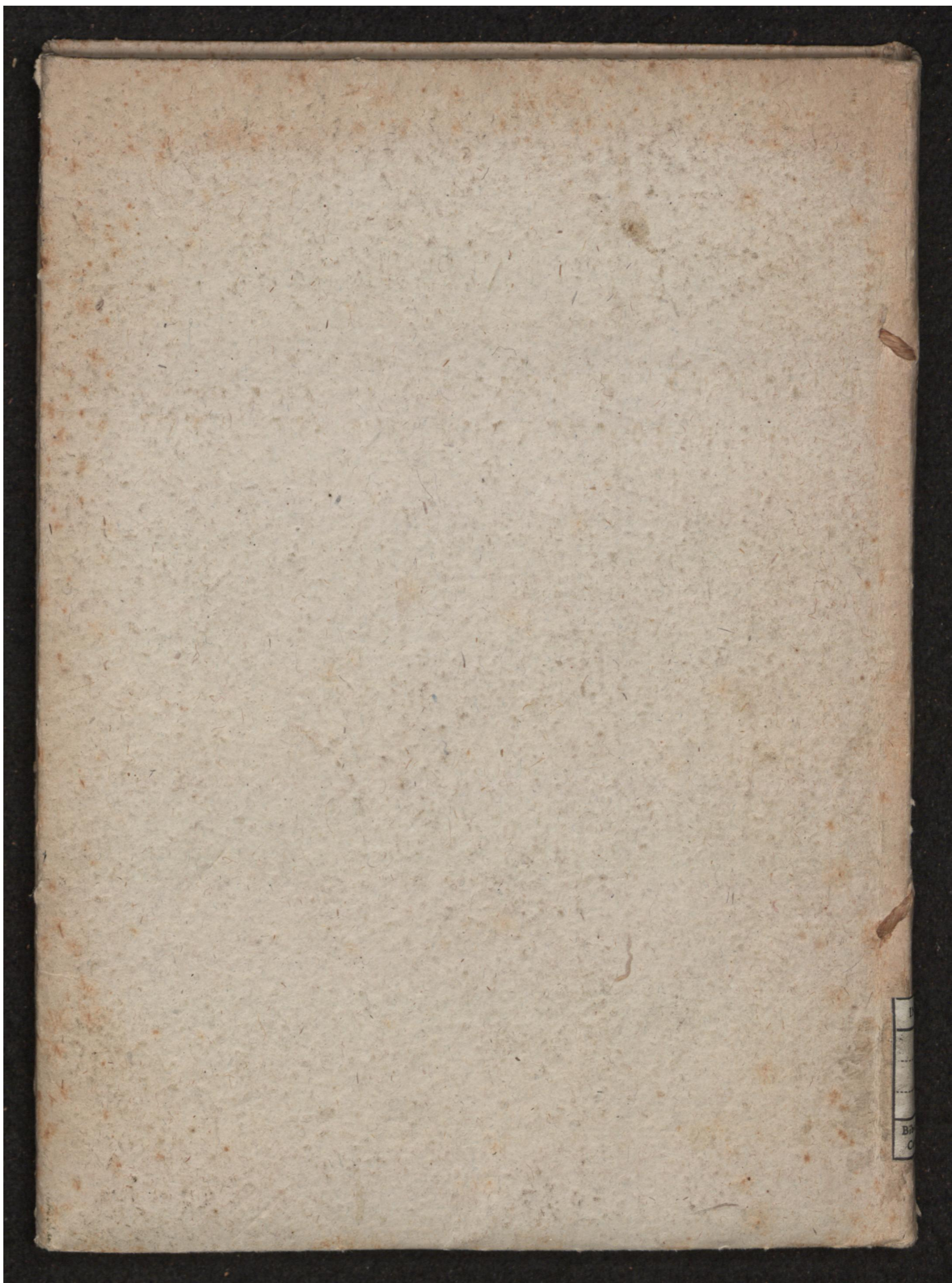

I DATI Elegantiolae. Mediolan. 1470
INCUNABULI
A
5
6
Biblioteca Nazionale Centrale - Firenze

VII

FRANCISCI
CAESARIS AVGVSTI
MVNIFICENTIA.

Ex Bibliotheca Bisicioniana

Cl. I

Dati (Agost.) Elegantiolae

Mediolani 1476 in 4

BONVS ACCVRSIVS Pisanus Salutē dicit plurimam Magnifico equiti aurato & sapiētissimo ac primo ducali secretario Ciccho Simonetae.

q Voniam semper sum arbitratus: quae ex Ciceronis libris aut ex aliis latinae eloquētiae principibus apta decoraq; breuitate excerpta sunt: ea ad bene ornateq; dicēdum maxīo esse usui: ꝓpterea quæ ab Augustino dato uiro & docto & facūdo circa dicēdi elegantiam litteris sunt mandata: imprimēda curaui: Nec enī nostrae tempestatis uiri qui facūdia clarēt negligendi sunt: sed eo maiore habēdi in laude: quo laboribus suis caeteris minus doctis non mediocriter cōducunt. Verum cū in eloquētia flosculi quidam nō secus ac stellae uideantur elucescere: Idcirco Pulcherrimum hunc eruditi uiri libellum quoad eius fieri potuit: correxi: atq; emendaui: quo ita eius similes filii tui esse ī dicendo ualeāt. Nam haec quoniā in primis ueluti selecta sunt ex Ciceronis uel libris uel orationibus maximo eis & adiumento futura sunt & ornamento. Nec enim te latere debet: quātum uir ille hac aetate laudetur ab oībus praesertim a uiris & doctis & disertis. Haec igitur ꝓpterea ad te scripsi: quoniā & eloquētissimus sis & ingenio splēdissimo: & cui etiam ipse uæhemēter afficior: ob eāq; rem mei officii esse censui: ut is esses: per quem caeteri hoc meū studium minime ignorarent. Vale o & praesidiū & dulce decus meum.

Augustini Dati Senēsis Isagogicus libellus ī eloquē tiæ præcepta ad Andream Christophori filium.

c Redimus iandudum a plærisq; uiris ēt disertissimis psuasi tū demū artē quēpiā ī dicendo nō nullam adipisci: si ueterum sectatus uestigia optīa sibi quisq; semp ad imitādum ppossuerit. Neq; enī qui diutius in. M. Ciceronis lectione uersatus sit: nō ī dicendo & ornatus & copiosus esse poterit. Nam & horridiora crebrius cōsectati: ipsi quoq; aridi. ieiuni. & inculti fiāt necesse ē. Lectitanti igit mihi Ciceronis uolumina quem eloquētiæ parentem appellauerim: pauca ānotatione digna uisa sunt: quibus si utemur: uulgariū sermonē aspernati ad eloquētiam pximius accedem⁹

Primū præceptū: uarietati ɔmutationiq; ut studeam⁹

s Ed tamen id ī primis quisq; admonendus sit: quod rhetor dilligentissimus & īsignis orator Fabius Quītilianus de orationis partibus dicere consueuit. Neq; enim leges sunt oratorum quadam ueluti īmutabili necessitate cōstitutæ: nec rogationibus: ut idē dicebat: plebisue scitis sancta sunt ista præcepta sed uti ī statuis. picturis. poematis. cæterisq;. Ita quoque ī exornāda uiri eloquētis oratione plurimū semp roboris ac uenustatis habuit uarietas. Atq;: quod dici solet: tenendum cauendumque illud est ante

omnia: ne ars ulla: si fieri potest: esse uideatur. Hæc igitur lex prima sit cõmutationis uarietatisq;: quam eruditorum aures nõ difficile iudicent. Hoc igitur ia cto fundamẽto perpauca deinceps scribam amice sua uissime: quæ & si nõ semper: ut plurimũ tamẽ his ra tionibus tibi seruãda erũt. Sed iã nostri ĩstituti ita na scetur exordium.

Secundum praeceptum de Situ suppositi Verbi & Appositi in oratione.

p Laerunq; enim qui oratoriae artis floribus ac faleratis: ut aiunt: uerbis student: cõtra tritam uulgatamq; grãmaticorum cõsuetudinem quod ĩ cal ce absolutae orationis locari cõsueuit: id illi potius co aptãt initio. quod omne tibi fiet exemplo maĩfestius Scis plenam orationem cõstare tribus partibus: quod suppositum: ut eorũ ipsorũ uocabulis utar: quod uer bum. quod appositum uocãt. Dicũt igitur grãmatici. Scipio Africanus deleuit Carthaginẽ. Ornatiores uero eloquii homines cõuerso potius utuntur ordĩe. Carthaginẽ Scipio Africanus deleuit. Illi. M. Cicero familiariter utitur. P. Lentulo. Hi uero. P. Lentulo. M. Cicero familiariter utitur. Quibus exemplis pa tere arbitror: Appositum primũ in oratione. suppo situm mediũ. nouissimũ uero locum uerbum tenere. Sed & si quid pro grãmaticorum more post apposi tum situm erit: id initio orationis poni solet. Cuius

rei exempla subnectã. Scipio Aemilian⁹ euertit Numãtiam urbem opulentissimã Hispaniæ. Hispaniae opulentissimã urbẽ Numãtiam Scipio Aemilianus euertit. Nõ ignoras esse multa genera epistolarũ. Epistolarũ genera multa esse nõ ignoras. Lycurgus condidit sanctissimas leges Atheniẽsibus. Atheniẽsibus leges sanctissimas Lycurgus cõdidit. multaq; cõsimili ratione. Appositum igitur plærũq; principio ponit̃ Suppositũ medio. fine uerbum. Vt Ariopagum Solon Salaminus primus cõstituit. Caeterum diuersis & ordinibus & locis locandæ ptes sunt pro aurium iudicio: quod qdem solo usu comparatur.

Tertium præptum de aduerbiorum situ.

i Am uero de aduerbiis quæ sunt uelut adiectia uerborũ: dici põt: passim ubi uis loci ponenda esse: ubi demũ aptius cõgruere uisa fuerint: modo ĩ principio modo ĩ fine: modo interiecta interutrũq;. Qua ĩ re diligenti ẽ utendum consilio. Sed prope uerbum frequẽtius puenustam reddunt orationem. ut Fabius Maximus ante alios fortiter: atq; animose pugnabat. C. Lællius Scipione familiarissime utebatur. Clæmentissimus Cæsar humaniter ignoscebat. Nunc uero ad reliqua.

Quartum præceptum de præpositionũ & ĩtegraru; plaerũque orationũ ĩteriectione inter substantiuum

& adiectiuum.

p Ræpositiones perpulchre ĩter substãtiua atq; adiectiua noĩa ĩteriacent. ut feraci in agro. ornatissimo in loco. maximas ad res. hanc ob causam iustis de causis. aliaq; huiusmodi cõplura. Nec præpositiones solũ sed alia praeterea huiusmodi. quorum nũc sumemus exempla. Maxima ĩ rẽ. P. diligentia. Magna in parẽtes pietas. Incredibilis ĩ omnes ciues obseruãtia. Summa ĩ hospites liberalitas.

Quintũ praeptum de ĩteriectione genitiuorum ĩter duos nominatiuos & ecõtra.

a Tque etiã pulcherrimũ ĩter duos casus puta nomĩatiuos duos aliquid cõcinne ponitur. Omĩa rei. P. iura. Constantes militum animi. Immania sceleratorum hominũ flagitia. Et ecõuerso ẽt constituta ac trãsposita oratio plurimũ exornat. ut huius claritudo uiri. huius quirites auctoritas loci.

Sextum praeceptum de adiectiuorum situ.

u Enuste etiam praecedat adiectiuũ nomẽ substãtiuum. ut tua dignitas. optĩa uirtus. diuinũ ingenium. exquisita doctrina. Magni & enĩ refert quo loco quaeq; dictio sita sit: quod testatur Boetius ĩ his cõmentariis: quos in Aristotelis libros conscripsit. ubi & Ciceronis & Virgilii exempla ponit. Boetii autẽ

115.

ipsius haec uerba sunt. Et enī quantum ad cōpositio nē orationis spectat: maximū differt: quo uerba & no mīa prædicationis suo ordine proferātur.

Multū enī interest in eo quod ait Cicero. Ad hāc te amentiam natura peperit. Voluntas exercuit. Fortu na seruauit. Ita dixisset ut dictum ē. an ita. ad hanc te amētiam peperit natura. exercuit uoluntas. seruauit fortuna. Sic enī minor ē sentētiae magnitudo: min⁹ que ī ea lucet id: quod si sic cōponatur: eminet & se se uel nolentibus hominū auribus animisq; patefacit. Rursus quom dicit Virgilius. paciq; imponere mo rē. potuisset seruare metrū. si ita dixisset: moremq; īponere paci. sed esset debilior sonus: nec eo ictu uer sus tam praeclare ut nūc compositus diceretur. quod idem non est apud dialecticos. Hæc uero Boetius. Nunc ad reliqua.

Cicero

Virgilius 105

Septimum praeceptum de situ negatiuae dictionis.

n Egatiua dictio apte in calce orationis ponitur. ut præstantiorē te uidi neminē. Scipione clario rē in bellicis laudibus īuenies neminē. tua erga me be niuolentia. tuo ī me animo gratius ē nihil. qui te ardē tius amet: habes neminem.

Octauū praeceptū de possessoris an̄ possessionē situ.

s Ed & possessor antequā possessio. optimi uiri

diuitiae: praestantis uiri uirtus: prudentissimi homis consilium.

Nonum praeceptum de usu gerūdiorum nominum pro gerundiis.

q Vid uero pulchrius: quā si pro gerūdiis quae ap lant: utemur gerūdiuis nominibus: attrium ē id Prisciani exemplum. Veni causa amādi uirtutē. Veni amādae uirtutis causa. gratia gerendi bella gerendorum bellorum gratia. ad amplexādam uirtutē: magisquā ad amplexādum uitutem quae una praeceptio optima ē: crebraq; eius apud Marcum. T. aliosq; eloquentes uiros semper fuit obseruatio.

Decimum praeceptum de cōgruētia nomis relatiui plaerunq; cum consequente.

n Vnc autē multa cōficiam: quae si diligēter aduerteris: haud parū latino ornatoq; conducent eloquio. Sed id mihi in primis aīaduertendum uidet ut quom tria fuerint: antecedens. cōsequens: & eorū medium relatiuū nomen. si sit id consequens uel hominis: uel rei cuiuspiam proprium nomen. tum relatiuū cōsequenti semper cōgruat: alioquin nō latina oratio fit: sed a doctissimorū hominū cōsuetudine aliena: alias potest cū alterutro cōuenire: si non cōsequat proprium nomen. quam rem facile exempla declarāt & priscorum auctoritates complures. M. Cicero

Contra Lactant? 88. ut ex genere dauid corporaliter natus constituerit aeternū templū deo: quod appellatur ecclesia

primo tusculanarum quæstionum studio sapientiae quae philosophia dicitur. & VI° de rep. Concilia cœtusq; hominum iure sociati quae ciuitates appellant̃. Atq; iterũ. ex illis sempiternis ignibus quae uos sydera & stellas nuncupatis. Salustii quoq; illud tritũ ẽ. Est locus in carcere: quod tullianum appellatur. inumerabilia ĩ uetustis codicibus id genus iuenies. Nec id est grãmaticae artis uitium: quod quidã ignari litterarũ arbitrãtur. Sed & nos adhuc aliquid exemploꝶ afferamus: praeclarũ ẽ Ciceronis opus: qui Cato maior dicitur: nã quod Cato maior dicitur: nõ latine ꝓfert̃: cõsimiliterq; urbis uisceribus cõsulendũ est: qui sunt ciues ꝑditi uiri ex urbibus pellẽdi sunt: quae ẽ & ciuitatum ꝑnicies & sentina dedecoris. plaerũq; igit̃ relatiuũ nomem cũ eo concors est: quod sequitur.

Undecimum praeceptum de cõgruentia in casu ex tribus eorũ duorũ quae proximius iunguntur.

i Llud quoq; inspectandum est. nam quom tria existãt: quorũ unũ relatiuum nomẽ sit: frequẽtissime eorũ duo ĩ eiusdẽ casus exitu cõueniunt. nã ut exempli causa dicam aliqd: si quis hunc sermonẽ protulerit. liber in quo de uirtute agitur: praeclarus ẽ. Rectius atq; ornatius dixeris. In quo libro de uirtute agit̃: praeclarus est. Cõcordãt nãq; eodẽ casu ex tribus duo illa: quae maiore uicinitate iuncta sunt. Aliud iterum exemplum huiuscemodi sit. Quas misisti

litteras ad me: iucūdæ fuerūt. Sermonem quē audistis: non ē meus. quā existimas Demosthenis oratione: Eschinis ē: atq; huius sermonis crebrum inueni re poteris apud ueteres usum. M. T. de officiis primo. quorū aūt officiorum praecepta tradūtur: ea quā quā ptinent ad finem bonorū. Vir. Maro in æneide. urbem quā statuo: uestra ē. Terentius in andria. Posthac quas faciet deintegro comoedias spectandae an exigendae sint uobis prius. Idem populo ut placerēt: quas fecisset fabulas. Idem. quas credis esse has nō sunt uerae nuptiae. atq; eiusmodi sermo plurimū exornat.

Duodecimū praeceptum de auxesi positiuorum cū per.

i D quoque annotatu dignissimū ē: quom positia uelimus exaugere noīa: ut his per ppositio accedat: Cicero in epistola ad Curionē. Carus æque sis & periucundus: ac fuisti patri. Idem de oratore in primo. p beati Quinte frater illi uideri solent. Terentius ī eunucho. Perpulchra credo dona haud nostris similia. nam pergratum: ualde gratum significat: & in oratione lepide personat.

Tredecimū pceptū de suplatiuis cū mlto. lōge. & quā.

a T suplatiuis: multo: longe: & quam: aduerbia praeponimus. idque saepenumero perpulchrum uideri solet. ut lōge amātissim⁹ nostri. multo omniū

fortunatiſſimus .& ago tibi q̄maximas gratias.

Decimum quartum præceptum de comparatiuis cū multo aut longe.

c Omparatiuis uero:uel multo:uel longe p̄poni ſolet.ut iuſticia multo praeclarior ē caeteris uir tutibus.& Socrates lōge aliis philoſophis eſt ſapiētior

Decimum quintum praeceptum de quibuſda nomi nibus:quae a graecis profecta declinationē mutant.

i Llud nequaquā omiſerimus .cum enim noīa quaepiam ſunt profecta a græcis ternae flexio nis & obliquos caſus habentia:quae rectum ſupent: latini oratores frequētiſſime caſibus accuſatiuis illoꝝ quibusdam immutatis fingunt aliarum declinationū noīa:& genus ſeruāt.qualia poematum enthymema tum.delphinus elephantus & lampada exiſtunt:quæ a plaerisque tertia flexione ꝓferūtur.ut poema enthy mema delphin:lampas.hanc tu obſeruationem dili genter commenda memoriae.

Decimū ſextū praeceptum q̄n eleganter oſtēdere uo lumus quidpiam nobis eſſe iucundum utile uel ho neſtum.& caetera id genus.

q Vom autē uolum⁹ oſtēdere nobis aliq̄d iucūdū

honestum: utile esse. tũ datiuis cũ uerbo utimur sum es est substantiuorum: quorum illa adiectiua sunt: nã ne ab exemplis discẽdã: quid aliud significat haec res mihi iucũdati ẽ: quã haec res est mihi iucũda. Idemq; ipsum. tuae mihi litteræ fuerunt gaudio. quod est ad gaudium: uel gaudiũ mihi attulerũt. leges dignitati sunt reip. praeclara urbis aedificia ciuibus decori sũt. .i. decus pariũt ciuibus. uitia dedecori sunt hominibus. idest uitia dedecus pariunt hominibus. deque caete ris consimili ratione.

Decimũ septimum praeceptum de afficio & afficior.

Afficio

u Erbum afficio pulchrum est: & late patet. nam afficio te uoluptate: ẽ tibi uoluptatem affero. afficio te honore idest te laudo. afficio te probro: est te uitupero. afficio te cõmodis. ẽ tibi cõmoda facio. affi cio corpora sepultura: est cadauera sepelio. afficio ini micos iniuria. ẽ facio iniuriã inimicis: atque similiter afficior dolore idest doleo. afficior gaudio. idest gau deo. afficior uerecũdia. idest uerecundor. Latissima que ẽ huius uerbi usurpatio. Nec te lateat afficere si gnificare disponere. hincque ẽ plinii illud. Viua uox magis afficit. neq; enĩ sine optimis causis tam lata tã que diffusa sit eius uerbi significatio. sed de hoc satis.

· 113

Decimũ octauũ praeceptũ de tum uel & geminatis.

Lege Laurentiũ uallam 44.

NOn ē autem ignorãdum: quod si duo aut plura duobus: quod perraro usu uenit: pariter se habuerit: utriq; tũ dictionē praeponimus. quod liqueat exemplo: Par ē in. C. Laellio doctrina ac uirtus: q̃ta que ē eius uiri probitas: tanta quoq; ē eius scientia. tunc splendide ac recte dixerim. C. Laellius uir tũ doctus est tum probus. Itidemq; magna ĩest in. C. Laellio tum uirtus tũ doctrina. C. Lælius plurimũ tum laude tum rerũ scientia ualet. aliud item exẽplũ. Themistocles. tum cõsilio pollet in urbanis rebus. tũ ĩ bellicis negociis uiribus atque animi magnitudine floret. Sic enim tantum ostẽdi esse in rebus urbanis cõsilium: quãtam in bellicis magnitudinẽ animi. qd' tum geminatum positum ē. sed eandem quoq; uim habet geminata & cõiunctiua. Aeneas ē & terris iactatus & alto. Idem profecto significat Aeneas tum pelagi tum terrarum labores perpessus ē. Africanus item singularis & uir & ĩperator. Idẽ sibi uult. Africanus magnus exitit tum uir tum imperator.

XIX. praeceptum de cum & tum.

QVod si duo contra nequaquã paria sunt: sed alterũ minus cõplectitur: alterũ uero magis: ita efficiendum ē. ut quod leuius existat: locemus prius: atque ei cum dictionem præponamus. Quod autem

grauius ualidiusque: id posterius positum tū dictio praecedat: quod patefaciemus exemplis. C. Lælius amat Scipionē. propterea quod eū doctum cognouit hominē: & insuper uirū optimū. quod postremum ad amorē uaehemēter impellit. quare ita ē oratio instituēda. C. Lælius amat Scipionē cū ob doctrinam ei⁹ tum propter uirtutē. Ita uirtus ī hac beninolētia plus momenti habet quā doctrina. atque item si dixerim. Cum omēs fortunati sunt: qui bene uiuūt: tum per beati: qui omnia deserunt: & uirtutē solā cōplectuntur. hos nāq; posteriores multo esse beatiores cōstat si quis superius modo allatam praeceptionē ītellexerit. Hoc. M. Cicero īprimis frequenter usurpat. Ex quo illud. cū omnibus consulendum ē: tū his qui armis positis ad īperatorū fidem cōfugiunt. Significat enī cōfugientibus ad imperatores & sese dedentibus multo magis consulendū esse. atque in Catone maiore. mirari sese aiebat scæuola. M. Catonis cū caeterarum rerū pfectā sapientiā tum quod nunquā illi fuerit senectus grauis. sed hac de re satis.

XX. ut quempiam laudari aut uituperari oporteat.

i Am uero explicandum ē: qua ratione quāpiā psonā aut laudari aut uituperari oporteat: qđ ad decorem sermonis ptineat. Nam id trifariā posse fieri cōperimus ex monumētis litterarū. Si ergo uelī

ostendere. M. Catonem habere magnā uirtutem cū uerbo sum es est: ita cōmodissime fiet. M. Cato uir ē magnae uirtutis. M. Cato uir ē magna uirtute. M Cato uir ē magnus uirtute. Plato philosophus fuit praestās īgenio: uel praestātis īgenii, uel praestanti īgenio. Mulier ē clara moribus. clarorū morum: claris moribus. Vir egregius laude. egregiae laudis: & egregia laude: sed illud prius magis poetarū ē: postremū uero splēdidū ac ppolitum. Aristotiles sciētiæ copia philosophus exqsita doctrina. Vir acerrimo īgenio. quod qdē ut disertissimus Priscianus īquit. significat Aristotilem habentem sciētiae copiam: & qui habeat exquisitam doctrinā. cæteraq; cōsimili ratione. quod qdem. A. gellius sentire uidetur in noctibus atticis. Est enī uelut defectio quædā: sed ea trita usurpataq; ab eloquētissimis uiris & clarissimis oratoribus: qua & nobis quoq; utendum est.

XXI. De accusatiuis & ablatiis participiornm locum tenentibus īfinitiui uerbi.

a Tqui pticiporū tū accusatiui casus saepe tum ablatiui locū tenent īfiniti uerbi. hīc illud Salustianū. Nā & priusquā īcipias cōsulto: & ubi consuleris mature facto opus est. Et terentiana Misis glycerium alloquens amicam pamphili. Iam iam īuentum ubi curabo & adductum tuum pamphilum. Omnia nanque illa consulto. facto. inuentum. adductum.

Sal.
Ter.

cōsulere facere īuenire adducere designant. uerū fre quēter oratores his rationibus ablatiuorū casuū utun tur: accusatiuorū perraro. Et quoniā de nomīe quod ē opus: attulimus mētionem: ītelligēdum ē. Opus ē mihi hac re. significare. me egere hac re. sed id uariis casibus iungi solet. Nam & opus ē mihi tua opera no mīatiui casus & tuae operae. & tuā opam. & tua opa dicimus. sed hoc postremū ornatius ē: & totum ora torium. caeteris rationibus poetae potius: historiciq; utūtur. Nos aūt quædam praecipimus ut & cognosca mus a ueteribus usurpata: eisdemq; utamur. quædā uero: ut non nunquā cognoscamus solum. Nā opus ē mihi hanc rem nūquā orator dicat.

Opus est

XXIII. De cōmutatione adiectiui & substantiui in uoce genere & casu.

q Vid illud nōne pulcherrimū ē? ut quom duo nomina alterū adiectiuū: substantiuū alterū eo dem casus exitu proferri debeāt: ut saepe creberrime q; quodāmodo tertiā adiectiui noīs uocē quae ē neu tra: ī uim substantiuā transferamus: & substātiuū id prius genitiuo casu locemus: quod ut frequēs ē eru ditis ac disertis uiris: ita quoq; erit exemplo manife stū. Nam quom multā uirtutē dicturus sum: si mul tū uirtutis loco eius orationis posuero: multo ꝓtuleri uenustius: multū enī pecuniae significat multam pe cuniam. Plurimū uiriū plurimas uires. Quid animi

quis animus: quid rei. quæ res. quid causæ: quæ cā;
Aliaq; item per multa: sed animaduertendum ē: nā
si genitiuus ille casus fuerit siugularis totā item ora
tionē singulariter exponere debemus: si pluralis plu
raliter. nam exempli gratia multum pecuniæ. idem
est quod multa pecunia singulari numero: At cōtra
multū pecuniarū significat multas pecunias: similisq;
ē & aliorū ratio. ut multū roboris singulare est. pluri
um uiriū autē pluralem quoq; habet significationem.
Et aduerbia quoq; nōnulla uim eandem retinēt: præ
sertim uero duo haec: parum & satis. Nā parū sapiē
tiæ ē parua sapientia. satis uiriū suffiētes uires. & ni
hil quoq; siue nomē siue aduerbium sit: ī eandē saepe
obseruantiam cadit. hæc igitur hactenus.

XXIIII. Vt geminandum est epitheton sequenti
bus substantiuis aut econtra.

q Voniam autem singula hæc fere īuestigamus:
id quoq; dignū cognitione ē: ut quom duo me
minerimus substātiua nomina. quorū utriq; idē epi
teton adiiciendū sit: ut adiectiuū ipsum principio collo
cemus cū sequētibus substātiuis: uel tum geminatū:
uel duplicatum & præponamus. exempli uero cā affe
rantur Ciceronis uerba. Africanus singularis & uir
& imperator: quod est Africanus singularis uir &
singnlaris imperator. ꝓpter magnam & doctoris au
ctoritatē & urbis: quod ē propter magnā auctoritatē

urbis :& p̄p magnā auctoritatem doctoris. Praeclar⁹ & miles & ciuis illustris. tū uir tum philosophus optimus. tum patriae defensor: tum gubernator. Iustus & rex & iudex. Cōsimiliaq; eo modo se habent. Sed & saepe numero cōtra eodē ordīe uni substātio praeposito duo adiectīa aut plura deseruiūt. exempla sūt quae nūc cōstituam. Vir tum bonus: tum ēt temperans. Imꝑator et callidus et fortis. Iudex et īteger et sollers. Ornamēta ciuitatis tū multa tum praeclara. Alia tu ipse cōiecta. Nōnunquā et duo substātiua ita se habēt. ut alterum uim suam ubiq; cōseruet: ac tueatur: alterum quasi quēdam obtineat adiectiui noīs locū: et eius fungatur officio. quale ē Virgilianū illud ī primo aene. Molēq; et mōtes īsup altos īposuit. ac si dicat. molestos montes īposuit. Cauēdum ē ne ab honestate naturaq; discedamus. p̄ide ac si dixerit. Cauendum ē ne a naturali honestate discedamus. Sed nota tibi haec sunt.

XXV. de extremis supinis p̄ gerūdiis accusatiui cas⁹.

s Ed ne quasi historiam texēs dicendorum seriē nectam ita quaeq; patefecerim: ut sese mihi forte quaedam obtulrīt. Caeterum nō ignoras: ut ipse arbitror: extrema supina plaerūque ornate ac peruenuste significare gerūdia accusatiui casus ad dictione p̄posita. ut res difficilis creditu idest ad credendū. Memorabil' uisu: ad uidēdū. Iucūda auditu: ad audiēdū.

Suauis gustu: ad gustandum: pmultaq; consimili ac pari modo sese habent.

XXVI. De exasperatione orationis per mutationē superlatiui cum adiectione aduerbii superlatiui ad modum uel ī primis.

n Ec id te amice lateat: ut quom fuerit suplatiuū quodpiam durius asperiusq;: & superlatiue significandum sit: ut pro suplatiuo positiuū afferamus & ei suplatiuū aptumq; apponamus aduerbium. Nā maxime memorabile facinus: est memorabilissimū facinus. Maxime rarū genus hominū. est rarissimū genus hominum. Sed admodū & īprimis positiuis adiuncta uim eandem retinent.

XXVII. Vt quēpiam mediocriter aut uæhemēter laudabimus.

i D autem nequaquā silentio præterierī: ut si quem: qui uirtutem habeat uelī mediocriter laudare, dicam exempli causa. Pericles uirtute pstans prīceps erat Athenis uel quod multa præclara gesserit. Themistocles rebus gestis floruit. Si uelim uæhementer ac plurimum laudare: adiiciam gloriam: siue laudem & causam laudationis casu genitiuo ꝯstituā. Pericles: ut iisdem exemplis agā: uirtutis gloria praestās athenis claruit. Themistocles gestarū rerū laude emicuit. Sicq;. M. Antonius praestabat eloquentia.

mediocriter laudatur: ac fere exiliter. L. crassus elo quentiae gloria excelluit: uaehemētissime laudatur. Sed tu pro tui īgenii bonitate caetera deducito.

XXVIII. Quotiens singularis & pluralis numerus cōnectūť uiciniori rńdēdū: idēq; fit ī diuersis generib⁹.

q Votiens nōia quod ipse quoq; testatur grāma ticus Seruius pluralis & singularis numeri cō nectūtur: respōdemus uiciniori. Vir. primo aene. hic illius arma hic currus fuit. nō autem fuerūt. Terēti us in andria. Amantiū ire amoris reītegratio ē. Xeno fontis delitiae meae sunt: hostes eorūq; exercitusque properabat. Atq; ita frequētius obseruatur. Idem fit ī diuersis generibus. Nam siue masculinū siue foemi ninū ē: uiciniori respondeamus. ut uir ac mulier op tima uenit. ītelligitur nāq; optimū esse uirum & op timā mulierē quae uenerit. Verum si plurali nume ro uelimus uti: ad masculinum trāsire necesse ē. ut uiri & mulieres laeti pperāt. Alexāder & Olympias clarissimi extiterunt.

Virg. Ter.

XXVIIII. Operaepretium est.

Operepretiū

o Peraepretium ē quod puenustum ē: significat modo utile esse: modo necessarium: modo iu cūdum: modo laudabile. Atq; his significationibus id nominis ueteres usurpabant.

XXX. Frui.

f Rui quapiã re ẽ fructũ siue utilitatẽ uel uoluptatẽ pcipe ex ea. ut quom dixerit qs: ocio fruor.

XXXI. Præ se ferre.

p Rae se ferre aliqd ẽ uerbis aut ĩdiciis quibusdã id ostendere: & quodãmodo confiteri. M. cato præ se fert grauitatẽ. hilaritatẽ præ se fert lællius.

XXXII. Rationem habere.

r Ationẽ habere ẽ respectũ habere. sed ut planius exponã. habere rationem alicuiꝰ rei: ẽ rẽ cõsyderare: ut habere rationem tẽporis: loci: psonarum: ẽ ea omnia ratione cõplecti: & cõsyderare.

XXXIII. Cõplector animo.

h Anc rem mẽte animou e cõplector. idest hanc rem cõsydero: & uoluto ĩ animo.

XXXIIII. In animo est.

i N animo ẽ significat ĩ animo habeo. & animus mihi est. idest uolo.

XXXV. Certum ẽ mihi.

c Ertum est mihi ẽ deliberaui & decreui.

XXXVI. Prosequor.

p Rosequor te laude ẽ te laudo. ꝓsequor te honore ẽ te honoro. ꝓsequor te ꝓbro ẽ te uitupo.

XXXVII. Bene mereri.

b Enemeritus sum de rep. ẽ beneficium in illam cõtuli. benemereri de amicis: ẽ cõferre ĩ amicos beneficia.

XXXVIII. Aeque. ac. & atq;.

Frui

Præ se ferre

Ratonẽ habere

a Eque pro ita: ac uel atque pro quam uel ut ornatissime ponũtur. exemplũ ẽ. aeque te lau do atq; Ciceronem. i. sicut Ciceronẽ.

XXXVIIII. Haud secus.

h Aud pro nõ secus pro aliter ĩ eadem oratione uenuste ac concinne se habent. ut haud secus sentio atque tu. i. ita sentio sicut tu.

XL. De comparatiuo loco positiui.

n Onnõquã & perpulchre cõparatiua ꝓ positis ponũtur. ut Alexander Macedo corpus habe bat imbecillius: quod imbecillũ significat. Satyri ĩ sce lera uæhemẽtius ĩuehuntur: qđ ẽ uæhemẽter.

XLI. Dare rẽ uitio uel laudi.

d O tibi hãc rem uitio: ẽ uitupo te de hac re. do ti bi crimini: ẽ te crimĩor. do tibi laudi. i. te laudo.

XLII. De subiunctiuo. loco ĩdicatiui & illius ꝓ hui⁹ temporibus.

s Ed ne illud quidẽ negligẽdum ẽ subiunctiuus modus ꝓ ĩdicatiuo: & illius tẽpora ꝓ huius tẽ poribus ĩterdum haud illepide ponũtur. ut uelĩ pro uolo. & gererem ꝓ gerebam. dilexerĩ pro dilexi. fecis sem pro feceram. gratũ fuerit pro gratũ erit. feceris ꝓ facies. Id omniũ multũ ornatissimũ: si opportunis locis agatur. quod ubi factitandum sit: & peritorum aures facile censebunt: quamobrem exercitatio ad

hibenda ē nō mediocris quæ omniū magistrorū praecepta supat: quod si quis nouerit graecas litteras: ei: quod modo explicatū ē: nō difficile psuadetur.

XLIII. Partim hominū & hui⁹ aduerbii geminatiōe.

p Artim hominū uenerunt psæpe dicitur. A. gellio teste. & est idem quod pars hominū. i. quidā homines: nā partim hoc in loco aduerbium est. neq; inclinatur casus. sicut & cum partim hominū dici potest. i. cū quibusdā hominibus & quasi quadā parte hominū: sed hoc tum ē splendidius cū in oratione iterum fuerit additum. ut ē illud. M. Tullii in epistolis. nam qui istic ueniunt partim te superbum esse dicūt. quod nihil respondeas: partī cōtumeliosum: quod male respondeas. & qui ciuitatibus præsunt ptī nobiles sunt ptim populares: quod ē: aliqui nobiles sunt aliqui populares.

XLIIII. Decimus quisq;.

i D etiā ē optimū cognitu: quod dicim⁹ quisq; ē unus ex numero denario: sicut millesimus qsque ē unus ex numero millenario. hinc est illud Cæsaris in cōmentariis. cognoscit uero decimū quēque esse reliquū militem sine uulnere: quo exemplo uti p pulchrum est.

XLV. Quotusquisque.

q Votusquisque homo. i. quot homines. quotusqsq; miles idest quot milites.

Partim

Cicero

Perq. w.

XLVI. Perquam cũ positiuo.

p Erquã una dictio dumtaxat pulcherrie positis adiungitur nomibus. ut perquã doctus philosophus. perquã comis amicus.

XLVII. Alias geminatum locũ tenet mõ aduerbii.

q Vid illud: nũquid nõ lepidissime usurpamus: ut in eadẽ oratione iterũ alias usurpatum locũ obtineat modo aduerbii: quale esset: si qs dicat. oẽs hoĩes eodem sunt ferme nati ĩgenio: alias qdem ridẽt alias uero lachrymant. omẽs itẽ ciues alias boni alias mali nũquã eisdem sunt moribus.

XLVIII. Ire in castra.

m Arcus Antoni⁹ iuit ĩ castra: multifariã dicitur. M. antonius castra petiuit. in castra profectus ẽ. Se ad castra contulit. Se ad castra recepit. Se ad castra perduxit.

XLVIIII. Viginti annos natus.

Ic habet uiginti annos: quod ueterũ cõsuetudine dicitur cõtra pedagogicã opinionẽ aliis quoq; rationibus dicitur. hic uigesimũ annum agit. degit uigesimũ aetatis ãnum. ẽ uigĩti annos natus. Sed hoc postremum oratori cõgruit.

L. In eloquentia laborare.

c Icero laborat ĩ eloquentia: Cicero operã ĩ eloquẽtia confert. Cicero dat eloquentiae operã. Cicero tempus in eloquentia cõterit. Cicero aetatem

in eloquentia cõſumit. In ſtudium incumbit eloquẽtiae. & alia deduc pro tuo iudicio.

LI. Habeo, teneo hanc rem memoria.

h Abeo hanc rem ĩ memoria nõ minus uſitatẽ dicitur quã habeo ſiue teneo hãc rẽ memoriæ. teneo hãc rem memoria: huius rei memoriã habeo.

LII. Voluptatis me capit obliuio.

o Bliuiſcor uoluptatis uel cuiuſcũq; alterius rei. uoluptatis me capit obliuio. amicorũ me capit obliuio. & idem uerbũ cũ cæteris noĩbus iunctum diuerſa ſignificat cõſimili ordine. ut capit me ſacietas ciuitatis. & capit me hominũ odium.

LIII. Contineo me ruri uel in urbe.

u Irgilius rus incolit: ciuitatẽ habet. perpulchre dicitur cõteneo ſiue cõtineo: ut Vir. ruri ſe continet: tenet ſeſe in urbe.

LIIII. Præter & præ uenuſte oſtentant aliquam rem aliam antecellere.

s Iquis uellet oſtentare aliquã rem aliã antecellere & ultra illã ualere: uenuſte dicitur: uel ꝑ accuſatiuũ præpoſita praeter: uel cum præ ablatiuo præpoſita. ut Cæſar praeter cæteros rebus bellicis pollebat. uel praecaeteris pollebat. uel Caeſar ultra alios pollebat rebus bellicis pulcherrime dicitur.

LV. Est facili ingenio uel facillimis moribus natus.

l Aellius habet faciles mores uel facilē naturā. ornatius dicitur. Lælius ē leni ingenio natus: facili natus ingenio uel facillimis moribus. Scipio natus ē tristi ingenio: & de reliquis cōsimiliter.

LVI. Valeo & Polleo cū ablatiuis.

u aleo & polleo uerba & splendida sunt & latissime patent: & ablatiuo casu cōiunguntur hoc pacto. Aurelius Augustinus plurimū īgenio ualuit. Milo corporis uiribus plurimū ualuit: Hippocrates ingenii bonitate: Mitridates memoria: Marcus Cato ī ciuitate plurimū auctoritate pollebat:

LVII. Clareo & Floreo.

c Lareo & floreo eadem ferme ratione se habēt: ego apud diuū Cæsarem multū siue possum siue ualeo: ornate ac splendide dicit̄. apud diuū Caesarē plurimū mea ualet auctoritas. Hortensius multū pōt in senatu. Ornatius: multum Hortensii ī senatu auctoritas ualet. quæ potissimū significat eā opinionē quae ē apud homines de alicuius uiri præstātia: quæ uulgo ac trita cōsuetudine reputatio nuncupatur.

Auctoritas

LVIII. Sum datiuo iunctm habere significat & quo dammodo possidere.

c A eterū id perbellū est. Est mihi apud te fides, idest tu adhibes mihi fidem: quod ē accurati⁹

aduertendũ nam plaerũq; ſolet ſum es eſt uerbũ datiuo iunctum ſignificare habere & quodãmodo poſſidere :ut ẽ mihi pecunia:ẽ Caeſari magna poteſtas:illud ſignificat me pecuniam habere :hoc habere Cæſarẽ magnam poteſtatem .cuius conſtructionis crebra apud priſcos :& diſertos uiros obſeruatio eſt.

LIX .Recordor hãc rẽ .haec res mihi ĩ mentẽ uenit .

e Go recordor hanc rem potius quã huius rei dicitur:ac idẽ dicitur:huius rei ſubiit me recordatio :haec res mihi in mentẽ uenit :ſed magis proprie ĩ mentẽ uenit ẽ mihi occurrit uel mihi ſuccurrit:quod poſtremum minus uſitate dicitur .

LX.Praeſto ãtecello aliqñ cũ accuſatĩo alñ cũ ablatĩo.

p Raeſto & antecello quæ uenuſte perſonãt uerba:aliquãdo datiuo:aliquãdo accuſatĩo pulcherrime iunguntur cũ acceſſione ablatiuorũ eius rei cui⁹ ẽ præſtantia :ut praeſto tibi acumine ingenii .

LXI.De frequẽtatiuis uerbis loco primitiuorum .

s Aepenumero frequẽtatiua uerba quae appellãt :primitiuorũ uerborũ a qbus originẽ traxerũt :ſignificationẽ retinẽt.Præſertim ſi prima illa aſperiora fuerit.ut cõiecto:pro coniicio : mãſito ꝓmaneo

imperito pro īpero: āplexor pro amplector: & alia itē pene īnumerabilia: si quādo uerbi asperitas ulla cōtin gat: quod eruditorum iudicio relinquimus

LXII. De & dis mutant significationem:

d E uerbis adiecta præpositio sæpe contrariam mutat significationem: ut precor & deprecor cō traria sunt: hortor & dehortor. Nōnunquā idem dis efficit. ut suadeo & dissuadeo: quāuis ī eisdem uerbis nōnunquā auget ꝑpotius quā uim cōmutet.

LXIII. Ex & de amplificant.

e X & de compositæ uaehementer amplificant. ut exoro quod ab ex & oro deductum ē: signi ficat īpetro. Terētius in andria. Gnatam ut detoro: uixq; id exoro.

LXIIII. Suadeo persuadeo. facio. perficio.

s Icq; suadeo significat orationis officium: quod ē benedico: atq; ꝑsuadeo benedixisse significat. quod ē oratoris finis: Idest impetro atque obti neo. unde & crebro nō solum suadeo uel etiā ꝑsuadeo sed facio & ꝑficio explorata sunt.

LXV. De aduersatiua dictione.

p Lurimū etiam orationem ac sermonē exornat aduersatiua quanquā modo indicatiuo ꝯiunga tur: quod ubiq;. M. C. seruauit: aliiq; doctissimi uiri: sed huius exemplū sit: Quāquam te ante hac dilige bam: nūc tamē ob singularē uirtutem uaehementer

Exorare

Suadeo
Persuadeo

admiror: nã tria ſunt quæ quodã ſibi ĩuicem ordine cõiunguntur: quorũ prius ac leuius ẽ diligere: poſtremũ admiror. quod uæhemens ac præcipuũ eſt: & eorũ mediũ obſeruo: quod ẽ reuereor: & colo: ex quo obſeruãtia reuerentiam ſignificat. Sed item aliud exẽplum: quãquã mihi ſunt omniũ amicorum iucũdae litterae: tuae tamẽ iucũdiſſimae fuere. Verũ ſ; ꝑ tamẽ poſt quãuis raro collocamus: ut quãuis mihi antehac carus eras. sed nũc profecto es cariſſimus.

Obseruant
Obseruantia

LXVI. Non ſolũ. ſed etiã. uerũ etiã. uerũ quoque.

a D haec illa duo orationem puenuſtã reddũt ſibi ĩuicem reſpondẽtia: quorũ alterum eſt non ſolũ: ſiue nõ modo: ſeu nõ tantũ. Alterum ẽ ſed etiã uel uerũ etiam: uel loco etiam poſita quoq; & aliqbus ĩteriectis. quorũ oĩum exempla ſubnectam. Hæc mihi res nõ ſolum grata ẽ ſed etiã iucunda. M. Antonius nõ modo erat Ciceronis inimicus: uerũ etiam hoſtis patriæ. M. Cato nõ tantum ingenio ualebat: sed uirtute quoq; florebat plurimum. Alexãder non ſolum reliquũ orbem ſubegit uerũ ẽt & ipſum quoq; romanũ imperium cogitabat attingere.

LXVII. Tam & quam.

e T ſic etiam tam & quam ſibi conreſpondent: ut tam cara mihi patria eſt: quã tibi iucũda uita: ſed facile tute haec intelliges.

LXVIII. Ego ipſe pro ego mẽt.

p Ro eo autem quod cæteri exprimere cõſueuẽrunt Pronomĩbus addentes uel te uel met ſyllabicas adiectiones: Cicero potius idem effecit hoc ꝓnomĩe ipse: a: um: & illarũ fere adiectionũ locum obtinet. ut ego ipſe. magis quã egomet: tu ipſe: ille ipſe: nos ipsi: uoſ ipſi: illi ipſi: ut nunq̃ ſecus dicendũ ſit.

LXIX. Vt familiaritatem cõuerſationem & ſimilia ornate exprimemus.

t V mihi familiaris es: ego te utor familiariter: tu mihi amicus es: ego te amico utor: tu mihi magiſter es ego te magiſtro utor: ego tecũ freq̃nter uerſor freq̃nſ mihi tecũ ẽ coſuetudo quae ſaepe cõuerſationẽ ſignificat. Habeo tecũ magnã amiciciam: magna tecũ mihi ẽ amicicia: & itẽ alia ꝑmulta. ut ſunt cũ omĩbus malis uiris inimiciciae: nam rectius dixerimus inimicicias ĩ plurali numero quam ſingulari.

Inimicitie in pl̃i

LXX. Nihil cum comparatiuis.

s Ed neutra uox ac potiſſimũ ĩ comparatiuis nomĩbus tũ femininã tũ maſculinã reddit orationem. Vt nihil ẽ hoc homĩe melius. fere ẽ idem quod nullus ẽ homo hoc homĩe melior. Nihil hac uirgine ẽ formoſius: quasi id ẽ nulla uirgo hac ẽ formoſior. & in cæteris aliquando conſimiliter.

LXXI Muuus pro officio.& cōſimiliter partes.

m Vnus pro officio ornatiſſime dicitur.ut hoc eſt amici munus .idem & amici officium . fungor boni uiri munere .ferme idem ē quod facio boni uiri officium .Sed & partes plurali numero cōſimilem habēt ſignificationē.ut meæ partes ſunt :ideſt officium meū ē :uel pertinet ad me. Munus Partes

LXXII .Caueo cum ablatiuo ſignificat ꝓuideo. cū accuſatio uito ac fugio :

c Aueo uerbū & ſi ſaepe ſignificat prouideo: ut cautum ita ē lege :perornate tamen accuſatiuo iunctum pro uito ac fugio uſurpant eloquences uiri: ut turpes uiri ingenui cauent mores.. Caueo

LXXIII .Memini cum accuſatiuo .

a T qui & memini rectius atq; uſitatius accuſatio iungitur quā genitiuo: ut memini platonis ſciētiam :& Virgilius in bucolicis .Numeros memini ſi uerba tenerem :nec mirum ſi ī his quae potius ſolutæ orationis Virgilii maronis afferam teſtimoniū : quē nō ſolum poetam egregie eruditū ſed ēt rhetoricae artis ubiq; obſeruantiſſimū fuiſſe cōſtat.

LXXIIII .Poenitet ideſt parum uidetur .

p Oenitet me quid ſignificat notiſſimū ē :ſed pro parū uidetur uſurpāt oratores & pſtātes doctrīa uiri Poenitet

LXXV. Vaco cũ datiuo attẽdo. cũ ablatio uacuũ esse

Vaco

s Ed idẽ sæpe uerbum uariis cõstructioĩbus positum haud eãdem retinet significationis uim. Vaco huic rei: ẽ attendo huic rei: Et uaco hac re: ẽ hac re sum uacuus: & id qdem ornatissimum est: ut boni uiri dant operã: ut pturbationibus uacent: id est liberi & uacui sint.

LXXVI. De animaduerto & animaduersio.

Animaduerto

Animaduersio

a Nimaduerto fere idẽ est: quod uideo: & quodã modo intelligo: at aĩaduerto cum accusatiuo cõstructum i praeposita idem sibi uult: quod punio: ut Speusippus aĩaduertit in seruũ platonis. idest punit Platonis seruum: ex quo aĩaduersio punitionẽ quãdam nonnunquam significat.

LXXVII. De Refero cũ datĩo & actũo mediãte ad.

Refero

a Tque item refero tibi hanc rẽ idest tibi narro. sed refero ad senatum: refero ad populum hãc rem. idest pono hãc rem in cõsultatione uel populi uł senatus: qui usus uerbi huius apud historiarũ scriptores frequẽtissimus est.

LXXVIII. Dare litteras tibi uel ad te.

q Vid uarii quoq; casus eidem uerbo sæpe iũcti: nõne magnam ac longe diuersam uim habẽt?

quale sit Do Bibaculo ad Cæsarē litteras: nā dantur bibaculo deferenti ut cæsari reddat: ad quem mittūt litteræ: eas igitur leget Caesar: bibaculus uelut tabellarius quidā refert: nā qui refert litteras consueuit tabellarius appellar i. Verū nequid huius rei ignores: dare litteras significat scribere siue mittere litteras illas·

Tabellarius

LXXVIIII. Vnas binas trinas litteras pro una duabus tribusue exemplis dicimus.

n Ec te fugiat: quod ꝓ epistola dicimus litteras plurali numero. Nec obstat poetarū cōsuetudo: & pro una epistola dicimus unas litteras. nam id nomen cum his quæ pluraliter solum īflectūtur pluralē quo q; retīet numerū: unae nuptiae: unae bigae: una moenia: Sed ut ad propositum redeā pro duabus epistolis dicimus itē binas litteras nō autē duas: ꝓ tribus epistolis ternas litteras nō tres. pro quattuor litteris quaternas: & quae deinceps sunt cōsimili ratione./

LXXX. Infinitiā oratio ꝓ cōiunctiua ꝑuenuste poīt.

i Nfinitiā oratio ꝓ coniunctiuā perquā pulchra ē. ut uolo te ad me scribere. cupio te athenas ꝓfici sci: Et illud terētianum Quid facere te in hac re uelim: significat enī quid uelī quod tu ī hac re facias: Velī ciues omnes unanimes esse. idest uelim: quod unanimes sint & cōcordes Sed hoc tibi sit cōcinnius:

Terentius

ubi nullum sit ambigui sermonis discrimen: neq; eni omnino rectū sit: si quis dicat: uolo te me amare quã uis plærũq; id suppositionis locum habeat: quod īfinitum uerbū īmediatius post praecesserit. Vt puto pyrrhum romanos uincere posse idest credo quod romani possunt pyrrhum uincere. sed id pro uiribus caueat orator: quod modo præceptum erat de cõiunctiua atq; īfinitiua oratione. praecipue ī absolutis uerbis: uel ubi alteri casui fuerit adiecta ꝑpositio seruãdũ sit.

LXXXI. Ex. uel. E. pro. A. uel ab.

EX uel: e: praepositiones: pro: a: uel ab: saepe ornate ponũtur: ut audiui ex maiorib⁹ nostris pro a maioribus nostris: Accepi e tuo patre: uel etiã de tuo patre: quaero ex te idest a te. quod ē te cõsulo: & te interrogo: quod aduerte: & usui trade.

LXXXII. De pro loco in & secũdum.

Pro

PRo ornate ponitur loco ī & secũdũ. ut pro rostris idest in rostris: ꝓ tribunali. i. in tribunali: & alia pro uiribus tuis idest secũdũ tuas uires: pro tui ingenii bonitate: & pro uirili tua: & similia.

LXXXIII. sub ī ꝯpoitiõe aut clã aut dīnute significat

Sub

sSVb cõposita a ut clam: aut diminute significat:

ut submouit me promouit me clã atq; occulte aut parũ. ut subirascor tibi. quod ẽ paululũ irascor.

LXXXIIII. Morẽ gerere ꝯplacere & obseq significat

MOrem gerere perornatum uerbũ cõplacere significat: atq; obsequi: inde moriger: ra: rum: amoros quod difficilem significat: quod amorato: qđ institutum significat: plurimum differt.

Moriger Amora
Moratus

LXXXV. Consequor pro exprimo.

c Onsequor pro exprimo pulcherrime ẽ: non possum igitur uerbis ꝯsequi. idest uerbis exprimere litteris cõsequi. idest p litteras explicare.

Consequi

LXXXVI. Metuo & timeo multis casibus cõiũgũt

m Etuo ac timeo uerba aliquando multis casibus cõiugunt: ut metuit Cicero a. P. Clodio sibi extremum periculũ: timeo mihi abste mortem. Nõ nunquã ponũtur absolute datiuo sibi iũcto: ut metui Pamphilo: Pãphili uitæ timeo: sed hic ẽ poetic⁹ usus.

LXXXVII. Euado pro fio: & efficior.

e Vado pro fio: & efficior armatum: usitatumq; est. ut Cicero euasit eloquẽtissim⁹: Aristoteles

Euado

cua ſit ſummus philoſophus : Cæſar uero inclytus ĩ
perator :& de aliis quoq; ſimiliter .

LXXXVIII .Fore futurum eſſe .

fore

f Ore ſemper futuram habet ſignificationem : & eſt idem quod futurum eſſe. M. Cicero de oratore libro undecimo loquens de hortẽſio : quem qdẽ ego cõfido omĩbus iſtis laudibus quas tu oratione cõ plexus es : excellentiorẽ fore : & Craſſus fore dicis ĩ quit : ego uere eſſe iam iudico .

LXXXVIIII. quid ĩter dimidiũ & dimidiatũ ĩtereſt.

Dimidiatũ

Dimidiũ

q Vid ĩter dimidium & dimidiatum ĩterſit: noſſe perutile eſt . Quom enĩ dimidiatum ſit : quaſi in partes duas diuiſum . niſi aliquid diuiſum nõ ſit : dimidiatum dici nõ põt : dimidium uero appellatur : non quod ipſum diuiſum ſit ſed quod ex dimidiato pars altera ẽ . Non igitur recte quis dixerit pro ſentẽcia. M. Varonis : ut ait Aulus gelius in noctibus atticis : dimidiũ librum legi. dimidiam fabulã audiui sed dimidiatum librũ : & dimidiatam fabulam recte quis dixerit : & dimidiatum qdem exempli gratia digitum appellamus : sed alterutrã partem dimidiũ. quod eſt accurate diligenterq; ĩſpiciendum .

LXXXX . Interſum praeſum quid differunt .

p Lurimũ autem cõducit nos intelligere: quæ sint nominũ differẽtiae: ac uerborum discrimina. Nam ea quoq; res mirumimmodũ exornabit: ut siq nouerint: quid differant praesum & intersum inter se se uerba: pulcherrime quis dicat. M. C. publicis negociis nõ iterfuit solum: sed praefuit. quorum illud significat comitem alicuius rei: hoc uero ducem.

Cicero 4.

LXXXXI. Cõfiteor. Profiteor. Gratulor. Gaudeo.

e Go non solum cõfiteor quod ẽ per uim: sed ẽt ꝓfiteor quod qdem ẽ sponte & apud. M. T. ꝑsæpe. Tibi gratulor: mihi gaudeo: nam gaudemus nobis: gratulamur aliis.

Confiteri Profiteri Gaudere Gratulari

LXXXXII. Ago. refero. habeo. debeo, gratiam

e T tibi ago gratiam: quod quidem ẽ uerbis: refero gratiam: quod est re ac factis. habeo gratiam quod est in animo: debeo gratiã: ubi aliqua obligationis uis cernitur & alias.

LXXXXIII. Hæc res mihi cõducit. dono te hac re.

i Tem optimum ẽ non ignorare nominũ differẽtias ut uberior & ornatior nostra reddatᷣ oratio. Haec res mihi cõducit ẽ idẽ: quod mihi hæc res utilis ẽ: & quod cæteri plaerũque dicunt: dono tibi hanc

rem :pulchrius dicitur :dono te hac re :ut miles naua li corona donatus est:Sabinos romani ciuitate dona runt :quod ẽ ciues fecerunt :quod item dicunt :Sabi nos romani ĩ ciuitatem acceperunt .

LXXXXIIII. Praepositio quæ solet adiũgi nomini pulchrius uerbo adiungitur.

i Nterdum uero ppositio quæ nomini & casui pponitur :pulchrius uerbo ꝗstiusq; uerbum præ cesserit in quibusdã uerbis.quale ẽ si quis dicat:eo ad te :& dicat potius adeo te :& loquor ad te : potius te alloquor :cedit ex humanis rebus:excedit humaĩs re bus .Cedit de uita:decedit uita.& in aliis quibusdam consimili pacto .

LXXXXV.Minus aduerbium .

Minus

m Inus aduerbium quãuis saepe significat nõ :nõ nunquã tamẽ cum positiuo iunctũ cõtrariæ si gnificationis comparatiuũ demõstrat .ut Terentius : Ter.
Phædria nemo fuit minus ineptus pro prudentior : & sic nemo te minus formosus.i.deformior:& ita de reliquis .

LXXXXVI.Quid iter decẽ ãnos & decẽ ãnis iterẽ.

q Votiẽs aut multos dies :aut ãnos dicimus :per accusatiuũ casum longũ intelligimus temporis curriculum & fere cõtinuũ : sed p ablatiuum signifi catur ãnorũ siue dierũ ĩteriectio ĩtermissioq; quare ut

ait Marcellus optãtes rectius accusatiuo uti debent: ſiquid ad ſecũdam fortunam attineat. Intereſt igitur. ſi quis ita dixerit: decẽ ãnos ĩ re militari uerſatus ſuꝫ. an ita. decem ãnis rebus bellicis operã dedi.

LXXXXVII. Cordi. eſt.

c Ordi homo etiã flexibiliter: cordi homĩs: cordi homini: ut Priſcianus ĩquit ſignificat iucũdus: iucũdi: iucũdo. ſicut frugi: ſed satius mea ſententia Marcellus opinatus ẽ: dicit enĩ cordi ẽ: ideſt animo ſedet: nã haec res eſt mihi cordi. i. placet: Terentius in andria: tibi haec nuptiae ſunt cordi. M. C. de perfecto oratore: flumen aliis uerborum nobilitaſqꝫ cordi ẽ: & lucilius probe declarat: quom inquit. Et quod tibi magnope cordi ẽ: mihi uaehementer diſplicet.

LXXXXVIII. De Tantiſper.

t Antiſper quod quaſi eſt tã diu: ornate poſt ſe depoſcit dum: quod ferme ẽ donec: ut illud Terentii ĩ eautontimerumenon: Tantiſper te dici meũ uolo: dum quod te dignũ ẽ: facies. ego a te tãtiſp magna uoluptate afficior dum apud te uiuo. Tantiſper

LXXXXVIIII. Quid ĩter delecto & oblecto. ĩtereſt

t V mihi carus es: ego te amo. tu mihi iucundus

Delecto } cum
oblecto } Dativo

es: ego te delecto. Sed oblecto & delecto nõ similiter struũtur: nã dicimus delectat me haec res: sed oblecto me hac re: ut delectat socratẽ uitæ itegritas: Pyttacus sese uirtute & doctrina oblectat. ego me oblecto ruri.

.C. fero hãc rẽ facile. modeste. moderate. æquo aĩo.

f Ero hanc rẽ patiẽter seu patienti animo: splendidius dicitur: ego hãc rẽ facile patior. modeste fero & moderate: & æquo animo: econtra significantia aduerbia: grauiter: acerbe: aegre: moleste: iniquo animo. Hæc mihi iucũda res ẽ. mihi haec res placet: econtra: molesta ẽ: displicet.

CI. De affero & dolet mihi.

a Ffero cõmunissimũ uerbum ẽ: & quo multis locis uti possumus: ut secũda fortuna affert mihi uoluptatem. idest me delectat. aduersa fortuna affert mihi dolorem. i. dolet mihi: nam dicimus: hæc mihi res dolet: & doleo hanc rem. Sed redeo ũde digressus sum: litterae tuae afferunt mihi admirationem. i. efficiũt ut admirer. Affers testimoniũ. i. testificaris: & itẽ dispersa ẽ atque uaga huius uerbi obseruatio.

CII. De perinde cum atque uel ac postposita.

Perinde

p Erĩde ornatissĩe postulat post se uel ac uel atq;

& habet eādem uim quam tanquā. ut camillus perinde atq; omniū sapiētissimus: & cherea pinde ac foret eunuchus: & de hac re satis haec dicta sint actenus.

CIII. De Coeo.

c Oeo nō solum absolutū ē sed nōnūquā puenuste casū hēt accusatiuū absq; ppositione: ut coeo societatem tecū: & hinc ē illud A. gelii in noctibus atticis de pythagora: deq; eius cōsorte. q̄ q̄sq̄s familiae pecuniaeq; habebat ī mediū dabāt: & coibebatur societas in sepabilis. sed eodē Cicero pacto aliquādo ē eo uerbo usus.

Coire

CIIII. De mille hominū in singulari numero.

m Ille hominū numero singulari significat mille homines: ut mille hominum interiit. hoc ē mille homīes īterierūt: mille militū uulneratum est. id est mille uulnerati sunt milites: idque ornatum atq; usitatum est.

mille hominu
Hor. in sermonib. Mille
ouium insanus morti dedit

CV. De primus.

p Rimus & si significat ordinē: quod nomē consequitur: secundus: & tertius: & deinceps alia eiusdem ordinis noīa: tamē multotiens significat pricipalem: ut hic est nostre ciuitatis unus omnium primus. sæpe significat optimū: sed id postremū in raro ē oratorum usu.

Primus

CVI. De interdicto.

i Nterdico tibi hac re & nõ hãc rem. ut iterdico tibi aqua & igni: Plinius secũdus i epistolis: carent togæ iure: quibus aqua & igni iterdictũ ẽ.

CVII. Quæ nomĩa ornate sincopãtur.

n Vnc uero ad reliqua: neq; enim nisi inuitus omiserim: quod quae nomĩa ad numerũ spectant: ĩ eorũ pluralibus genitiuis symcopam efficimus: idq; cũ usitatum ẽ tum ad exornandã orationem ptinet. ut mille nũmum potius quã nũmorum: mille denariũ mille aurum tot millia argentum: & ita de reliquis: & id in genitiuis omnium nominũ secũdae declinationis frequenter efficiunt.

CVIII. Citra centenarium & post uigenarium minor numerus maiorẽ elegãter pcedat mediãte cõiunctione.

s E d prosam scribentes & solutam orationẽ ĩ nominibus solũ numeros & mẽsurã significãtib⁹ atq; ĩ numerorũ noĩbus eam plærunq; seruamus cõsuetudinẽ: ut circa centenariũ numerũ si quãdo post uigenarium duo numerì cõmemorãdi sunt: ut eorũ minor praecedat maior sequatur. ut hic est unum & uiginti annos natus: duos & uiginti annos uiximus tres & quadraginta dies nauigaui: quattuor & qua

draginta ānorum cōſumpſi ætatem :ſed ultra cente nariū :& citra uigenariū tritum ac uulgare seruamus ſermonem: quod aūt sicut duo deuigiti nōnūquam dicimus & duo detriginta .ita & duo deuigeſimū di em :& duo detrigeſimū manifeſtum ē .ſed nō id qui dem ī frequenti ē oratorum uſu .

CVIII . In dies & ī diem .

q Vid ī dies nōne pulcherrimus ſermo ē ? At ſi gnificat per ſingulos dies : & quottidie sed cū quodam ī cremēto .ut tua ī dies accreſcit uirtus :in di es hoīes ſapiūt :ſtultorum hominū in dies augeſcit ī ſania .In diem uero idem ferme ē quod dietim .

In dies

dietim In diem

CX . Vt ī uerbis actionem aut paſſionē ſignificanti bus uarietati ſtudendum .

i N uerbis tam actionē quā paſſionē ſignifican tibus cōſyderare debemus uarias uocum infle xiones atq; exitus :et modo iis modo illis uti pro au rium iudicio :ut fuere pro fuerūt :amarūt ꝓ amaue runt :uidere pro uiderunt uidebere pro uideberis : norī pro nouerim .et de aliis quoq; eodē modo.Sed neqd fiat contra grammaticae artis p̄ceptiones ac iura prouidendum ē.

CXI . De Quin.

Quin

q Vin particula quō uel īcœperit uel exhortetur item cōfirmet & quodāmodo īterroget: satis exploratū ē: sed ea nos pulcherrime utimur: quom dicimus: nō possum: qn gestiā: qn admirer. significat enī fere nō possum me cōtinere: ut nō gestiam: non possum cōtinere me: ut nō doleā. & ita de cæteris cō similiter.

CXII. De locus ē uel multū. aut nihil loci ē huic rei.

Terentius

q Vid illud nonne praeclarū ē usu? locus ē huic rei: multū loci ē gaudio: plurimum loci ē tranquillitati: Terenti⁹ etenī dāue nihil loci est segnitiae. significant omīa haec: uel oportere nos lætari uel tranquillos esse: uel uoluptate affici: uel nō neglīgentes esse ac segnes: & sic ī aliis huiusmodi.

CXIII. De magnopere & similibus.

n Onnunq̄ uero duo nomīa siue praepositione addita siue unius aduerbii uim retinēt: ut magnopere pro ualde uel maximopere pro plurimū. maiorem ī modum pro maxime: mirū ī modum pro mirabiliter: & item mirādum ī modum

CXIIII. De in primis & similibus.

s Ed ablatiui casus siue cū cōmertio praepositiōis uel sine uim habent aduerbii. ut ī primis signi

Inprimis

ficat enī precipue .& id graeci dicūt atq; aduer biū ipsum si ita appellādū ē: pornate noībus iungit ut in primis sapiēs in primis eruditus: sed ne a ꝓposi to digrediar: paucis īterdum pro paulū: multis ꝓ mlꝰ tum utimur . uerū hoc alio loco opportunius .

CXV. De gerit cū nomīe magistratus siue imperii .

i Lle etiam modus optimus ē: ut si quis dicturus sit quēpiā habere aliquē honorem seu magistra tum seu imperiū: ut ex noīe honoris eiusmodi & gero ris. uerbum . pulcherrimā cōstituit orationem : hoc pa cto . hic est Romæ consul . romæ cōsulem gerit : ꝑtorē gerit: alia huiuscemodi : ad hos enim uiros rerum cu ra atq; administratio ꝑtinet .

CVI . De interlegendū & similibus .

u Sitata & perpulchra ē sermonis ratio · ut gerū diuorū accusatiuis praeposita īter significet tem pus īꝑfectum indicatiui uel subiunctiui modi : uel al terius : etiā dum ꝑticulam: ut īterambulādum hostes offendi . hoc ē dum ambularem . īterlegēdum ridebas idest dum legeres: & sic pro uarietate ꝑsonarum ita exponendum ē . uti modo explicauimus . hinc serui us in bucolicis Virgilii: interagendum dum agis : īter coenādum dum coeno : haec sum locutus .

Interambulandū
Interlegendū
Interagendū
Intercenandū

CXVII . De in pro erga uel contra .

i N pro erga & etiam contra pulcherrĩa ẽ accusa tiuo præposita: ut meus in te animus: mea in te beniuolentia: ubiq; enim significat erga. Iuuenalis in uehitur ĩ domicianum: Cicero habuit orationem in catilinam. ibi enim cõtra significat.

CXVIII. De Apprime.

Apprime

a Pprime pro ualde recte apponitur nomibus. quẽadmodum de in primis superius dictũ est ut uir apprime nobilis: res apprime utilis. & sic de aliis consimili modo.

CXIX. Vt res apte cõiungitur possessiuis.

r Es nomẽ latũ diffusumq; est: sed eo pulcher rime utimur adiectis nomibus possessiuis. præ sertim huiusmodi: ut cum dicitur res bellica: res do mestica: & sic de similibus pariter.

CXX. De Praestolor.

p Raestolor uerbu; quod poete accusatiuo plæ rũq; iungunt: Cicero cõnectit datiuo.

CXXI. Assentior & assentio. impartior & ĩpartio.

m Vlta sunt uerba qbus pro eadem significantĩa & passiua utimur uoce & actiua: & ut omittã

poene inũerabilia. Cicero frequẽter in his duob' mo do passiuã modo actiuã uocẽ usurpat: Assentior & assentio ubiq; eadem constructionis forma: Et imparti or seu impartio: ĩ cæteris aũt id fit multo rarius.

CXXII. Usu uenit.

u Su uenit ornatissime pro contingit ponitur.

CXXIII. Usurpatio & usurpare.

u Surpatio & usurpare: ita ĩtelligi debent. ut iu riscõsulti dicunt: Sed usurpationẽ oratores fre quentẽ usum uocãt: & usurpare ĩ frequẽti usu hẽre. usurpatio

CXXIIII. Deficit cum accusatiuo.

h Aec res me deficit: idest deest mihi hæc res: & deficit me dies: uita q̃primum mortales deficit sed deficio hac re magis poetarũ est.

CXXV. Omnis pro omnes.

n Unc autẽ ne ea quae per utilia sunt: & ornatissima omittamus: Intelligendum ẽ: quod quae noĩa terciae declinationis tam nomĩatiuum quã genitiuum singularẽ habent similes: praeserti si genitiuus pluralis in ium exierit: eorũ frequenter pluralis accu

ſatiuus in is termiãri ſolet : raro in es : ut omnis pro omnes . immortalis pro immortales . manis pro ma nes : similiter ut ipse quoqꝫ teſtatur Priſcianus in n s uel in r s terminãtia . ut fontis & tes . partis & tes : ĩ reliquis rarius id fit : quæ ẽ poetarum uenia .

CXXVI. De poſtridie .

Poſtridie

q Vædam aduerbia ſunt quae epiſtolis quãma xime cõgruunt : ſicuti ꝓpediem . q̃primũ . cito . cõfeſti . & item poſtridie : quod multi litterarum igna ri & grãmatice artis expertes exponũt poſt tres dies . Sed tu ne eodem ducaris errore : crede poſtridie ſigni ficare poſtero die . & eo pacto . M . C . accepit : & alii eru ditiſſimi uiri .

CXXVII. Primũ . deĩde . p̃terea . adhæc . poſtremum .

a T ſi quis multa referre uelit pro priore ponat primum uel primo . utrunqꝫ ẽ ĩ uſu : pro ſecun do : deinde uel ſecundo loco : pro tertio p̃terea uel ter cio loco pro quarto : quod p raro accidit : ad haec uel p̃ terea uel quarto loco : in calce poſtremũ uel poſtremo et demũ ſit igitur huiusmodi exemplũ . tria ſunt quae mihi magnã uoluptatem afferunt : primũ enĩ quod optimũ amicum nactus ſum : deinde autẽ : quod ſigu larem tuã erga me ſaepe teſtificaris beniuolentiã . po ſtremum uero : quod te ĩcolumen eſſe intellexi .

CXXVIII. De ordīe harū ꝯiūctionū enī. aūt uero.

q Va in rē id quoq; animaduertēdum ē qđ tres meminimus coniunctiones recto atq; usitato ordine: quæ sunt enī: aūt: uero: sed tu ipse ac multa etiam plura facile cognoris: si Ciceronis scripta & in primis eius epistolas lectitabis.

CXXVIIII. Memoriæ proditum ē.

m Emoriae proditum ē: significat scriptum ē: multa enī talia ornatissime usurpantur uariis tamē significationibus. ut memoriae tradere: mādare litteris: mādare scriptis: mandare litterarum monumentis: quorum ferme omniū eadem uis ē. sed mandare memoriae aliud sibi uelle uidetur.

CXXX. Fallit me haec res.

f Allo uerbum tritum ē apud Ciceronem. & fallit me haec res: dicimus fallit te spes quod est frustratur: & decipit.

CXXXI. Missum facēre.

m Issum facere pro dimittere. uenustum & ornatum ē: nā missam hanc rem facio. i. dimitto.

CXXII. De ne & quidem.

a D haec & eadē oratione duae hae particulae ne & quidem pulcherrimæ sunt: siquis fuerit illis recte usus: nam cū ponuntur semper. aut aliquid dictum ē: aut id mente cōcipitur. ut ne audiui quidem. significat enī exēpli causa non solū non uidi: sed nec auidiui: Itē aliud exemplū. philosophiae studia zeno nōmodo nō ītermittit: sed ne remittit quidē: remittere namq; philosophiam ē remissius philosophari.

remittere

CXXXIII. De ordine pluriū sine cōiunctione.

s Ed ea quoq; adhibenda diligentia est: quod si quando plura ponimus præsertim sine copulatione: qui articulus ē. ut si idem significare uideant̄: quod uæhemētius ē: semper collocetur ī calce. ut tua uirtus laudanda: probandaq; ē: nam probare ē magis quod fit animi iudicio. Magistratus diligere. amare. colere debemus. probatissimos uiros homīes uerentur. obseruant. admirantur. quæ turpia. obscoena. fœda. tetra. sunt: ea fugere: & aspernari debemus. uirtutis officiū summa laus ē. nam habet officiū accessionē actionis. sed ī his quoq; ordo quidā spectādus ē. qđ si tria sint: quorū duo ꝑtem aliquā significēt: tertium sit cōmunius: id ꝑfecto debet plaerūq; in fine collocari: nisi se habuerit quodam generis modo: tunc enī econtra fit. quod nunc liquido ac perspicue pate

Probare

fecero .ac prioris exemplum ē. Omnis ī adipiscenda uirtute : cura : opera : diligentia : ponenda ē : est enim cura solius animi. opera corporis : diligentia utrūq; cō plectitur : Item plurimū in remp. industriae laboris temporis ponēdum ē : Amicos cōsilio : uiribus : ope ra .adiuuare debemus. Alterius uero exempla sunt. non sunt per se res cōmodae expetendae diuitiae : uo luptates : honores : cōmodum enim generis locū de tinet : cuius species sunt multæ .puta quas modo me morauimus : atq; item animalia quaeq; : homines : eq leones bonum uidetur appetere : sed utcunq; sese res habeat : si multa sint : quod pluris est : poni debet in fi ne . Iam uero ad alia .

CXXXIIII . Quisquis . ut ut . ubi ubi .

m Vltociens geminatio in quibusdā tam uerbis īfinitis q̄ aduerbiis tanti ualet : quāti id nomen semel & cūq; : ut qsquis pro qcūq; : quotquot ꝓ quot cūq; : quātusquātus : ꝓ quātuscūq; : qualisqualis pro qualiscūq; : utut pro utcunq; : ubiubi pro ubicūq; : & id aduerte diligentius :

quotquot
quantusquātus
qualis qualis
ut ut
ubi ubi

CXXXV . Accedit .

a Ccedit pro additur : tā usitatum quā pulchrū uideri debet : unde accessio additionē designat : igitur accedit ad meas miserias dolor. i. additur .

Accessio

CXXXVI. Confido.

c Onfido non ſicut quidam arbitrantur. neſcio: quo pacto ſtruitur. ſed iungitur alias datīo: aliaſ ablatiuo caſui: & in his potiſſimum uerſatur: quæ ad animum ſpectant: ut cōfido tua uirtute. tua humani tate. tuo conſilio. & reliqua.

CXXXVII. Credo prō committo.

c Redo quoq; pro committo ornatiſſimū ē. Vt credo tibi mea cōſilia. credo tibi grādem pecuni am: & ſic de aliis.

CXXXVIII. Grandis maior. uel minor natu.

g Rande adiectiuū nomē probe uel ætati conue nit uel pecuniae. pecuniae exemplu ʒ ſupra po ſuimus. Sed hic grandior Neſtore uidetur: quod ne ſtorem āte eat aetate: & hic ē grandis natu ſignificat longæuum hominē: atq; admodū ſenē: Et quia de na tu mētio facta ē. Maior natu ornatiſſime ſignificat ſe niorem. ſicut minor natu iuniorem.

CXXXVIIII. De parentheſi

Nſuper haud illepida ſit īterpoſita nō nunquā in oratione atque īteriecta parēthesis: Vt dedi

sti ad me: quæ mea ē sūma uoluptas: suauissimas litteras. omnes amicos: nisi fallor: plurimum admiraris. Scire uelī ex te: ea namq̧ ā amicorū est cōsuetudo: qd nuper in. M. Antonii causa egeris: & ita demum te postulante nostram orationē eiusmodi interpositionibus aspergamus.

CXL. De increbruit.

h Aec res apud me īcrebruit fere significat ad aures meas puenit: & rei noticiam significat.

CXLI. Vt nos nescire quid dicemus.

n Escio hanc rem. ignoro. præterit me. fugit me. latet me. huius rei nescius sum. ignarus sum. haec res scientiam meam fugit.

CXLII. Reliquum est.

h Oc reliquum ē. hoc restat. ppulchre & magno cum ornatu idem significat: exemplum ē: oīa tibi & natura & furtuna tribuit: reliquum ē: ut bene & laudabiliter uiuas.

CXLIII. Vulgo idest ubique.

r Vmor ē uulgo: idest ubique & communiter Vulgo

dicitur; & ornatus sermo est.

CXLIIII. Accipere pro audire & cognoscere.

a Ccipere pro audire: & cognoscere per uenuste dicitur ut accepi rumoribus. quorum est incertus auctor. Accepi hominum fama: quae certo auctore cõtinetur. Accepi nuntiis quos nuntius: & qui mittitur affert. Accepi litteras: quas ab amicis accepimus & aliis: item cõsimilibus locis.

CXLV. Hisce. hosce. hasce.

p Ronominibus articularibus demõstratiuis cõsueuerunt oratores addere. ce. adiectionẽ ĩ his casibus qui ĩ s desinũt euphoniae causa ut hisce. hosce hasce. pro his. hos & has.

CXLVI. De trãslatione hui⁹ praepositionis cum.

s Aepe praepositio. quae praeponi solet postponitur & significãtia eadem manet: & in qbusdã qdem semper quae sunt mecũ. tecum. secũ. nobiscu3. uobiscũ. In quibusdã quoq; nõ semp. ut qui cum. quo cum. quibus cum. te ppter. ac etiã propter te idẽ significat: & sic quibus cũ. & cum qbus: & in his potissimũ ea praepositionũ translatio fit: quae modo enumerauimus.

CXLVII. Clam praepositio potius q̃ aduerbium.

c Lam plærũque praepositio est: & non nunquã aduerbium. Sed oratores praepositionem potius accipiũt: siue iungatur ablatiuo: uti priscianus sētit siue accusatiuo. quod opinatur donatus. Vt clam me ꝓfectus es: idest me nesciēte.

Clam

CXLVIII. Corã & præpositio & aduerbium.

c Oram cũ accentu ĩ prima syllaba præpositio ē & q̃d significet nemo ē qui nesciat. cũ accentu uero ĩ ultima syllaba aduerbiũ pulcherrimũ ē: significans: ut ita dicam. Praesentialiter: quo frequentissĩe docti uiri utũtur. ut apud. M. C. cupio tecũ coram iocari: & corã tecum loqui.

Coram

Cicero

CXLIIII. De aduerbiis in i & in u desinẽtibus.

m Vlta aduerbia in i exeuntia: ēt in ipsis epistolis pulcherrima sunt. sed haec in primis. ruri. uesperi. belli. domi. Multa item ĩ o ut sero. serio. cõsulto. postremo. modo. falso. merito. precario. caetera uero ĩ eodem exitu desinẽtia haud ĩ frequẽti sunt oratorũ usu. In u uero crebra sunt. ut diu: cuius manifesta significantia ē inter diu. quod quasi ē infra medii diei tempus. & noctu pro nocte. quod magis nomē ẽ unde diu: noctuq; dicimus.

Interdiu

CL. nullus pro non.

n VIlus nullua nullum nō nūquā pro nō præser ti sum es est uerbo adiūcto. ut nullus sum. i. interii: res publica nulla ē: quasi nō ē: & extincta est. idq; etiā ornatissimū fuerit.

CLI. Præsto sum idest adsum uel appareo.

p Raesto sum significat adsum: & fere appareo: & sic idem aduerbium eiusdē uerbi modis om nibus ac temporibus pēnuste cōnectitur in eadem quā modo posuimus: significantia. ut præsto mihi fuit seruus tuus urbem ingredienti.

CLII. Licet mihi bono uiro esse uel bonū uirum.

l Icet mihi esse bonum uirum: & licet mihi bono uiro esse. utrūq; latine: atq; usitate dicitur. sed id posterius magis oratorium est.

CLIII. Perpetuo & in perpetuum aduerbia.

p Erpetuo & in perpetuum aduerbialiter pro eodem: & eis frequenter utimur.

CLIIII. Deuincio pro obligo.

d Euincio uerbum cū pulcherrimū eſt: tum præcipue epiſtolis congruit .ſignificat deuincio obligo: & deuinctus ideſt obligatus .ſicut & ſæpe obnoxius: quod nō ſolum trito more ſignificat quod notum eſt: ſed ēt deuinctum.

Obnoxius

CLV. Collocare apud aliquē beneficium.

c Ollocare apud aliquem beneficium ē alicui beneficium facere .ut apud gratos uiros beneficium collocaſti.

CLVI. Gratificor.

g Ratificor tibi hanc rem praeclare uſurpatur.

CLVII. De indulgeo & ignoſco.

i Ndulgeo uerbum ē ſane aptiſſimum: et ſplendidi ornatus. quod et datiuo iungitur: et ferme ſignificat do operam: atq; ita exponitur .ut hic nimio ſomno indulget: ideſt nimis dormit .nimio cibo īdulget .i. nimis comedit .nimio uino īdulget: ideſt nīmis bibit .et reliqua conſimili pacto .īdulgere ē quaſi concedere: et ē uerbum luxurioſum quandam deſignans clæmentiam: et indulgentem parentem appellamus leniore erga filios ingenio .quare et ab ignoſco plurimum differt. Eſt enī ignoſco .parco. do ueniam .ſiue excuſatum habeo. ignoſco tibi igitur: ſi quid exempli

Indulgere

Ignoscere

gratia admiseris sceleris. indulgeo uero: ut multa agere impune quas. quorũ uerborum discrimen diligẽtissime cõsiderãdum est.

CLVIII. Tantus. Quantus.

t Antus tanta tantum: & quãtus eo modo se habent ĩ oratione: ut raro alterum absq; altero ponatur. ut contio haec tanta ẽ: quãta ante hac unq̃ fuit. Tribuis mihi tantũ: quãtum nec agnosco: nec postulo. tantũ in te ẽ doctrinae: quãtum in doctissimo solet inesse uiro: & ita in reliquis.

CLVIIII. Talis qualis.

t Alis & qualis alterutrũ creberrime ponitur: raro utrunq;. ut talẽ solemus sentire bonum uirũ & subĩtelligimus qualem dicimus. ecõtra orator ẽ illustris: qualis alter nullus repiatur: uerũ hæc de his satis.

CLX. Vel pro etiam;

u El pro etiam particula multis locis rectissime cõgruit. ut Hannibal fuit imperatorũ uel oĩu; prim᷒. tua eximia uirtus: ut te amẽ: uel maxĩe ĩpellit.

CLXI. Versor.

u Ersor uerbum ī frequētissimo ē ueterū ac diser torum hoīum usu. pdiffusaq; ē ei⁹ uerbi signi ficātia: ac deniq; uariis potest rationibus exponi. ut ego uersor ī litterarꝝ studio: idest do operā litteraru; studio. uirtus circa difficile uersatur. idest uirtus in difficili cōsistit. uersamur ī tenebris: ē fere sumus ac uiuimus: & quasi stamus in tenebris & quod ē exem plis superioribus declaratū: duos sibi plaerūq; ac fre quētius casus postulat. Nam aut accusatiuo iungit̄ praeposita circa: aut ablatiuo in praecedente. nam cū accusatiuo: ut āte fūdum uersari. ad portam uersaba tur: perraro dicta sunt. sed queādmodum cæteris re bus oībus ita huic quoq; sūma adhibēda ē diligentia. Versor

CLXII. Enim uero. Sin autem.

n On nunquā duae pticulae ornatissime coniun gunt̄: quarū eadē sit utriusque significatio. ut enī uero: nā pro explēda sentētia altera dūtaxat suffi cere poterat: & similiter sinaūt saepe dicimus explēdæ sentētiae causa. eo in loco autem particula nullā omni no uim habet. Sin enim per se significat sed si. Sin aut Sin

CLXIII. Quoad.

q Voad pro quousq;: & pro quando nō minus ornate ponitur quā latine. ut uolo in urbe esse quoad tu redeas: & ita in plurimis locis consimiliter. Quoad

CLXIIII. Suscipere.

s Vscipere nō solum quod tritum uulgatumq; ē: supra se accipere significat: & quodā modo ad ducere aliquid. sed etiā p ornate in epistolis cōmendatum habere. ut suscepit Ciceronem Cæsar in suis rebus aduersis. quæ utiq; postrema significatio haud quāquā: si qs ĩspiciat: accuratius a priore illa aliena ē.

CLXV. Positiuo adiuncta negatio cōtrarii positiui plærunque uim tenet.

o Ptima illa quoq; ratio ē: ut positiuo cuipiā adiuncta negatio contrarii: positiui uim ac significationem teneat. sed ita plene tamē & cumulate illaz expleat. cuius rei exempla subiiciam. hic uir ē haud improbus. significat enī fere hunc hominē probum potius quā ĩprobum esse habēdum: & philosophus haud ignobilis. histrio nō illepidus. miles nō instrenuus. ciuis haud quaquā malus. Nā in his eorumq; similibus rectius atq; usitatius dicitur: quāuis laudis cuiusdā ē sed quasi diminutae atq; defraudatæ laudis.

CLXVI. Peto hanc rem a te.

q Vod grāmatici frequētius dicūt. Peto te hanc rem: ornatius nec minus latine dicitur. peto hāc rez a te. & id plurimū Cicero ĩ epistolis cōsueuit.

CXVII. Conficior pro pereo.

c Onficior passiua uoce crebro usitatum est pro eo fere: quod ē pereo: & cōfectus sum: & consumptus. uir inops ac miser fame: frigore: dolore cōficitur. & sic aīus ætate: estu cōficitur atq; mærore: labore: & senio cōfectus: & de aliis pmultis itidem.

Conficior

CLXXVIII. Ablatiui tum participiorū tum aliorū puenustam reddunt orationem.

a Blatiui casus nō participiorū solum uerū etiam oīum aliorū ī oratione per cōcinne ponūtur. p̄sertim si qua fuerit significatio temporis: & pticipiis qdem manifestum ē. ut regnante Octauiano Cæsare parta ē uniuerso orbi pax. quasi qua tempestate regnabat Octauianus Caesar. & aliud. Dionisio syracusis tyrannū gerēte grauissima ī sicilia bella sunt gesta: idest quo tempore syracusanorū Dionisius tyrānus erat. sed eodē quoq; modo alia quaedā se habēt noīa maxime uero si dignitatum & bonoꝝ extiterint ut Cornellio & Galba ædilib⁹ curulibus actae ī theatro fabulae sunt. quidam addūt pticipium existētib⁹ sed nos ꝓhibemus: qđ nō ad uenustatem orationis ptinet: addi oportere: & item Scipione consule poeni deuicti sunt. Scipione īperante euersa est Numantia & reliqua eiusmodi pariter.

CLXIX. de gṅitiuis cũ possessiuis ꝓnominibus.

l Icet tam grãmatice q̃ oratorie genitiuos quorũ cũq; casualium cum possessiuis quocũq; casu ꝓlatis cõiungere. quod & priscianus tradit. ut mea causa uenit: & cæterorum amicoꝝ. Meũ agrũ & .M. Antonii populati sunt. tuo amico ac fratris gratificare: tuum imperatorem sectare & cõmilitonũ: O noster & fratris amice: sua ille confidit & ciuiũ prudentia. atq; ita figuratur cõstructio in omĩbus possessiuis. hinc terẽtianum illud. meo præsidio atq; hospitis. idq; penitus inspiciendum sit.

CXX. De noĩatiuo possessiuo cum gtõ possessoris.

q Vin etiam discretionis seu abũdantiæ cuiusdam gratia solet addi cum genitiuo possessoris & nomĩatiuus possessiuus. ut suus ẽ C Cæsaris mos. i. eiꝰ mos. & nõ alterius. suus Ticii filius hæres testamento cõstitutus ẽ. suus ut ipse quoq; priscianus exponit ad discretionem eius ptinet: qui secũdum leges suus nõ ẽ: idest sub potestate patris legiptimi non ẽ. suus aũt pro uniuscuiusq; ꝓprio accipitur. Quod ipsum apud uiros etiam eloquẽtissimos frequẽs est.

CLXXI. Quid distant die quarto & die quarta.

Die quarta ꝯ cũ Die quarto } Dra

d Ie quarta ut Nonius Marcellus testis ẽ. & die

quarto: non idem significant. sed masculino genere p̄teritum designatur tempus: foeminino futurum. q̄d uetustissimi tamen aliter protulerunt. ut sic die quarto. pro eo quod aliter Nudius quartus dicitur. Nudius tertius & itidem de aliis.

CLXXII. Quid interest iter tua cā & tui causa feci.

t Va causa feci: & tui cā feci: ne præter ueterum ac doctorum cōsuetudinē aliquid efficiamus: īter sese haud mediocriter discernūtur. nam tui causa tūc dicimus siquid ei: ad quem sermonem uertimus tui praestiterimus: ut tui causa ad antonii castra profectus sum. quod ē tuēdi tui gratia. Sed tua causa cū tua: ut ita dixerim: cōtemplatione aliquid alteri praestiterimus. ut tua causa fratris tui causam egi.

Tui causa } Dva
Tua causa }

CLXXIII. De differētia inter genitiuos primitiui & possessiui.

e T quia aliquid de his quae ad possessionē spectant locuti sumus: haud ab re fuerit: differentiā eā proferre in medium quae ē īter genitiuos primitiui & possessiui mei tui sui nostri & uestri. quam tādem priscianus pulcherrime attingit. Vox namq; eadem ē: at uis ipsa longe diuersa. cū genitiuis primitiui simplicē significat possessionem. possessiui uero duplicem. ut mei amicus idest meus amicus. sed mei

filii amicus duplicem cõtinet possessionem. alteram meã in filio. alterã filii ĩ amico. quod eo subiicim⁹: ne quom ornatũ reqrimus uerborũ: uim ignoremus ip sam: atq; in errorem quẽpiã imprudentes ĩcidamus. sed ĩstitutum ꝓsequamur.

CLXXIIII. In mentem uenit.

h Aec res mihi ĩ mentem uenit: dicitur: & cũ gtõ: huius rei mihi ĩ mentem uenit. nec mihi curae ẽ. an pro noĩatiuo genitiuus positus sit utrunq; uero non solum poetae sed etiã M. C. usurpauit.

CLXXV. De temporum cõmutatione.

o Ratores sicut & poetae persaepe: & presentib⁹ tẽporibus utunt̃ pro praeteritis nõ nũquã: & pro futuris. uerum id qdem multo rarius. sed ecõtra haud crebro fit: nisi forte ĩquam uerbum: quod futuri temporis ẽ: præteriti loco uel præsentis accipimus. sed mlta quae sup his dici pñt: ĩ aliud poti⁹ tps seruam⁹.

CLXXVI. Similis genitiuo: & plenus datiuo.

s Imilis & plenus noĩa: quorum prius datiuo iũgitur: posterius etiã ablatiuo. oratores ut plurimũ ac fere semper genitiuo cõiungunt: ut similis es tuorũ maioꝝ. dignitatis officii plen⁹. nõ nũq̃ uero sed

perraro proferũtur cũ ſuperioribus casibus.

CLXXVII. Vt ſubiũctiuis ĩperatiua uerba iungũt

s Aepe numero maioris ſignificantiae cauſa uel ornatiſſime imperatiuis ſubiunctiua iungunt quod Cicero efficere ſæpe ſolebat. quale eſt illud: cura ut uir ſis: & alio in loco ſcribens ad filium effice: & labora: ut excelleas.

CLXXVIII. Curritur. Coenatur. Prandetur.

d Ecurritur ſpatium. coenatur rationibus prandetur turtur conſimiliaq; pulcherrime dicunt

CLXXIX. Vt trãſitiua uerba abſolute ꝓferuntur.

a Tque ſicut abſoluta interdum uerba obliquis caſibus adiũguntur. ita trãſitiua quoque: licet non nunquã nõ ſolum pro grãmaticorũ more ſed ẽt pro oratorum cõſuetudine abſolute ꝓferre: præſertim uero ſiqua ſui paſſio cũ actione ipsa ſignificatur: qualia illa ſunt. amo. lugeo. rideo. metuo. quæ tamen transitiua ſunt. nunc abſolute proferuntur.

CLXXX. Determinatis in bundus.

q Væ in bundus exeunt noĩa nõ tã ſimilitudinẽ

Gloriabundus

significat .quod plærique arbitrãtur :q̃ abundãtiã quã dam potius ac uæhementiã .ut gloriabũdus.nõtã glo rianti similis q̃ abũde sese uæhemẽterq; efferens.quã opinionẽ eloquentiũ ac eruditissimorũ ubiq; testimo niis cõprobatam tu quo firmiter amplectere . Nã ut alios omittã. A .gellius ꝓbatissimus auctor :& senten tia quoq; doctissimi Appollinaris .lætabũdns dicit̃ :ĩ q̃t :q abũde laetus ẽ .errabũdus qui lõgo atq; abũdan ti erroreẽ .& tu quoq; hisdem utere noĩbus .

Lætabundus

Errabundus

CLXXXI .De fraetus .

f Raetus .ta.tum .ĩcerte originis :& ablatiuo iũ ctumpulcherrimũ ẽ :& significat fere cõfisum: ac munitũ .ut uestra humanitate frætus .uestra fræ tus sapientia .non mea uirtute frætus .

CLXXXII .Certiorem facere .

c Ertiorem facere usitate atq; frequẽter in episto lis usurpat̃ .Nã facio te hac re certiorẽ : ẽ: tibi signifi co hanc rẽ.ut sæpissime:ueli :me de tua ualitudĩe faci as certiorem .

CLXXXIII .De habeo .

h Abeo uaria cõstructiõe figuratũ plurimũ orna tus habet .ut bene haec res se habet.quod est: fere ut ita dicam :stat bene haec res :& ita bene habeo me:& cũ participiis.bene me habẽs redeo rure : & cõ trariũ aduerbiũ similiter ei uerbo iungit̃ :qđ ẽ male.

CLXXXIIII .De participiis futuri temporis .

p Articipia sæpenumero futuri tp̃ris ornatissime

usurpant̃. ut scripturus sum ad scipionẽ litteras. qd' ẽ fere debeo scribere: & alia: Tu ad aedes crassi iturꝰ es. quasi ire debes. Cicero ẽ athenas ꝓfecturus. idest debet athenas ꝓficisci. Plancus in cyprum traiecturꝰ ẽ. fere ẽ. nauigare debet in cyprum. quod idcirco ita exposuimus. quoniã is ꝓprie nauigare. is trãsmitte re. is soluere eum locum significat. unde ꝓficiscit̃. is demũ traiicere dicitur: quod eũdẽ designat: qui ra te uehitur: ut Cicero soluit athenis: & in asiam traie cit. uerũ ad ꝓpositum redeũdum ẽ. Illa igitur partici pia quae a uerbis manant passiuis: passiue quoq; ex poni debent. ut cuius insons aĩus ẽ: mulctãdus nõ ẽ. i. mulctari & puniri nõ debet. sontes accusandi sunt: id est accusari debẽt. ut flagitiosus ẽ trudendus ĩ carce rẽ. cõiiciendus ĩ uincula: & alia reliqua exponãt̃: ut supra diximus. Nec tamen negauerim: qn eorũdẽ participiorũ alia quoq; ratio sit: sed ea nos modo prose quimur in praesentia: quae uenustius eloquiũ red dunt.

CLXXXV. De repeto.

q Vid repeto nõ ne pulchre ponit̃: si qd ei acces serit: neq; accusatiuus solum casus. sed ẽt abla tiuus. ut repeto hãc rẽ memoria: qd' nõ teneo memo ria significat: ut p multi existimãt. sed potius memo ria uoluto. reminiscor: & quasi obliuioni traditã rur sum ĩuestigio memoria: hoc nos uti uerbo ornatissĩe poterimꝰ: quãdo: eodẽ & ueteres eloqntissimi freqn

Repetere

Cicero

ter usi sunt. hīc illud Ciceroīs ī libro de oratore. cogitāti mihi & memoria uetera repetēti. & Africanus a Neuio accusat⁹ tribuno plebis quod ab Anthioco pecuniā accipisset: commodissime eo uerbo usus memoria inquit quirites repeto hunc diem hodiernum esse quo hannibalem poenum inimicissimū huic imperio uici in terra africa: & pacem nobis: ac uictoriā peperi inseperabilem. uerū captus ingenti uoluptate longi⁹ ī africani uerbis referendis progressus sum. quāob rem ad nostrum īstitutum referat se oratio.

CLXXXVI. Pro mori diem obire. oppetere & similia. pro uiuere autem uitam agere. digere aetatem & similia ornate dicimus.

o Ptimum factu fuerit ne eidem aut modis orationīs aut uerbis utamur: & quod initio dixim⁹ uaria plurimum probat̄ oratio: & si ueluti dixi qbusdam flosculis aspergit̄ ut pro mori: diem obire. mortem oppetere: animaꝫ expirare: uita decedere uel excedere uita. animā efflare: uita defūgi: rebus humaīs excedere: ex uita migrare: res deserere humanas: exire de uita: mortem obire: interire: occidere cōsimiliaqꝫ. Et item pro uiuere. uiuere uitam: uitā agere: degere ætatem.

CLXXXVII. Vt ludo ludum. sic & uiuo uitam dicimus et consimilia.

e T ne singillatim cūcta complectar: illud quoq; hoc loco aīaduertendum sit: quod sicut dicim⁹ saepe ludo ludum. pugno pugnam. seruio seruitutē. doleo dolorem & similia. ita & interdum. uiuo uitā. uiuo felicem seu miseram uitā. ut si quis dixerit: q expeditā uirtutem fuerint cōsectati: hi uiuent beatā atq; immortalem uitam: & qui praeclarum certamen certauerit: amplissimis donabitur muneribus: & qđ uariis dicimus orationis modis: id ipsum de singulis partibus ītelligendum sit. ut pro oro rogo. precor. obsecro. obtestor. pro quasi: ferme fere: & alia tu ipse coiecta.

CLXXXVIII. Id genus.

i D genus pro eius generis: quod fere simile nomen exprimit: pulchre & usitate dicitur. multa sunt id genus monstra: de multis id genus rebus loquuntur. quod est similibus: & ita ī aliis.

Id genus

CLXXXIX. Ex sententia.

e X sententia quasi secundum uoluntatem: & prospere. ut gesta res ē ex sentētia: quod ē: ꝑ ut optabam. et id tibi euenit ex sententia: et multis in locis consimiliter.

CLXXXX. inferre

i NFerre iniuriam : quasi iniuriam facere. Manꝰ inferre alicui : est aliquē pulsare : Impetum in quēpiam facere : est ferire cū impetu quēpiam : & quasi ui adoriri & irruere.

CLXXXXI. Dare ueniam.

Dare uenia

d Are ueniam pulcherrime est ignoscere : & licētiam cōcedere.

CLXXXXII. Ab initio ætatis.

a B initio aetatis habui te amicum, a teneris ānis a paruulo, a primis aetatis temporibus. a teneris ut graeci dicunt unguiculis, acunabulis ipsis amicitia mihi tecum est : & huiusmodi ætas pulcherrime adolescentiam significat.

CLXXXXIII. Ferire Foedus.

f Erire foedus optime atque optimis causis : & fœcialium consuetudine significat foedus componere. ut per sæpe ictum seu pcussum foedus est cōstitutum & compositum.

CLXXXXIIII. Est mihi nomen Scipioni.

e St mihi nomē Scipioni. Scipiōi cognomē Afri

Liuius 22

tano fuit .cui pago troiano nomen erat :& sic de reli quis datiuo casu perusitate dicitur ac pulcherrie. quæ eadem & aliis quoq; modis dicuntur :sed frequẽtius modos superiores apud eloquentes & doctos uiros inuenies .

CLXXXXV. Aiunt .fertur .dicitur .

q Vom tritum uerbũ uolumus ostẽdere: & qđ ĩ ore populi est .utimur uel impsonali fertur uel personali uerbo aiunt :& non nunq̃ dicitur:& eis singulis ut præponimus.& raro ita.& interdum qđ: exẽpla huiusmodi sunt . Nam sirenes : ut aiunt : sur da debemus aure trãsire . & item :nam ita fertur : & ut nusquam tuta sit fides . item haud turpe est quod dicitur tumultuãtem degradu deiici .

CXXXXVI. Mediam super noctem .

n On nunquam & ita dicimus noctem sup me diam uigilauimus :quod est ultra mediam no ctem idq; & Seruius ipse testatur ;& quorũdam uete rum cõprobat auctoritas .

CXXXXVII. Tendo .

c Ontra sermonem tuum tendo est respondeo ti bi .sicut & tẽdo cõtra iter :est tibi occurro.s; hoc

haud ĩ frequenti usu oratorum inuenies.

CLXXXXVIII. Macte.

Macte

m Acte magis aucte & gloriæ ac laudis sermo. & plærũq; ablatiuo iungitur. ut macte uirtute esto. idq; & poetae usurpãt & scriptores historiarum: et demũ oratores ipsi. qui sermo ut multi eruditissimi tradunt a sacris deductus est.

CLXXXXVIIII. Ad explicandum locum siue genus gentile ac patrium effingimus.

q Votiens alicui explicaturi sumus siue genus seu locũ: gentile ac patrium nomẽ effingimus. qđ q secus effecerit fortasse latine locutus sit. sed ille pĩde penitus atq; ĩdecore ut q fuerit a syracusis oriundus nõ de syracusis dicendum sed syracusanus ẽ. nõ de athenis sed atheniensis. nõ declusio sed clusinus. atque in generibus: et familiis non. de. cũ ablatiuo utimur: ut multi. sed ĩde nomen efficimus. ut nõ de scauri sed scaurus. nõ de gracchis. sed gracchus. nõ de catullis sed catullus. nõ de datis sed datus. quãqdem ad rem id merito afferẽdũ sit: quod Plinius ipse aiebat ꝙ deriuationes firmas nõ habent regulas sed exeunt: termĩanturq;: uti ipsis auctoribus placet. sicut a tauro taureũ: et taurinũ dicimꝰ. et quos nos romanos dicimꝰ: dicũt græci romæos. quos nos carthaginẽses:

illi charchidoneos .sed in ensis. & ī us.atq; as quæ ad loca ptinent: frequētatiores termīationes sunt .ut alba nēsis .cremonēsis .clusinus .tarētinus .lacedæmonius salaminus .mithylenaeus.thebæus.corīthius .syracusanus. tebanus . arpinas .& sarsinas.alii quoq; sunt eorūdē noīu; exitus .sed ii freqntiore usu celebrant. qđ idē & ī qbusdā aliis fit. quae neq; a generis noībus fluxere .neq; loci ullius .ut terētianus chremes. platonicus Giges.socraticus Gorgias .quæ omnia a ꝓpriis ꝑfecta sunt atq; originem traxere .sed quæ alia hac de re dici possunt:tu ipse cogitatione cōplectere.

CC .Conor.

c Onor hāc rem optime ac uenuste dicimus : p̄sertim si difficilior sit & ardua. quo pacto Cicero sæpe utebatur:ut de pfecto oratore .magnū op⁹ & arduū brute conamur .

Cicero in oratore

CCI .Studeo.

e T studeo:si qd studiosius effecturi sumus: ēt accusatiuo pulcherrime iungitur.

CCII. Desydero.

d Esydero uerbū pulcherrime positū.nā quom desyderiū sit absentiū rerū :psaepe dicimus.desydero amorem tuū quod ē.tu nō me amas .desydero prudentiam tuā :quasi sis īsipiens.et ita de aliis.

Desiderare

CCIII. Complector.

c Omplector perdiffusum ẽ atq3 ornatũ uerbu3 ꝓferti uero aliquibus adiectis hac ratione. ut te amo re atq3 benuiuoleutia cõplector: pro me amo. co gitatione cõplector. quod ẽ cogito: & idest animi. sicut facultate cõsequor est rei ipsius.

CCIIII. De Gerũdiuis.

i LLud ignorãdum non ẽ: quod gerũdiuus mo dus ab omni uerbo similiter ꝓcreatur: si quã do nobis foret: eo opus. ut cãtando rumpitur anguis: ut ait Seruius dũ cantatur: & ĩ loco actiue dictũ est. ut cãtando tu illũ. id efficere oratores atq3 usurpare queunt.

CCV. De quarto prætor & quartum prætor.

quarto prætor } Dra
quartũ prætor }

p Vtant nõnulli nil interesse: siqs dixerit quarto p̃tor. & quartum p̃tor. & sic de cæteris. sed ma gna ẽ inquã differẽtia. ut. M. Varro testis ẽ. quarto p̃tor locũ significat: & tres ante factos. quartũ uero p̃ tor designat tempus. caue igitur diligenter ne ꝑperã hisce utaris rationibus: neqd cõtra ueterum atq3 elo quẽtium morẽ cõsuetudinẽq3 faciamus. quia tertium consul ac tertio cõsul non idem significant.

CCVI. Ruri esse.

s Ed ne plura iam sequar: nã ĩfinita pene huius mõi pcipi possunt. Id tene memoria: q̃ nõ rure esse sed ruri dicimus. qđ Põpeius festus affirmat. tũ publius terrẽtius cõprobat. ait enĩ ruri se cõtinebat. quãobrem siqua reliqua sunt: paucis expediamus. Nã quom ꝓ cõficiẽdis epistolis hæc potissimum atti gerimus: si salutationis formulã ac regulã Klãrum. nonarũ iduũq; obseruationem patefecerim: iure huic paruo instituto finem ac modum statuemus.

Ruri

CCVII. De Vale & Salue.

u Ale igitur ac salue uerba ꝑ M. uarronis & oĩum doctissimoꝝ uiroꝝ sententia idem significare ui dent̃. qbus nos alias ĩ salutãdo alias ĩ execrãdo utimur ex quo et terrentianũ illud ẽ. ualeãt q ĩter nos dissidiũ quærũt. ac mortuis quoq; & qui mortaliũ uita decesse rũt: qbus nullam huiusce lucis optare salutẽ possum⁹: nõnũq̃ uale dicimus: & ueteres ipsi quõdã eisdem idẽ uerbũ pro more dicebãt: quasi nil ãplius sibi uiuẽtib⁹ cũ mortuis futurũ esset. & ĩppetuũ ab eorũ iam aspe ctu discederẽt. nã neq; ualẽt illi: neq; salui esse pñt: ob eãdemq; rem addũt nõnulli bñ aduerbiũ feliciterue. aut siqua alia sunt ei⁹ mõi significãtiæ: uerũtñ ĩ episto lis ĩpis q̃s plærũq; ad amicos mittimus uale ĩ fine dice re cõsueuimus absq; ulla aduerbii accessione: p̃ide at q; amicis uitæ salutẽ ac felicitatẽ exoptemus. qd igit̃ uale sibi quærat: quoue pacto illo utendum sit: nosti.

valere

CCVIII. Dico tibi salutem. iubeo te saluere.

p Ro saluto aũt nos dicimus salute3 dico. & quẽ salutari cupim⁹: datĩo casui aptissime apposue rimus. ut uale: & Cæsari dic salutem. Alia quoq3 erit salutãdi rõ. ut iube scipionẽ saluere. quod ẽ scipionẽ saluta. Nã is modus uim quãdam desyderii cõtinet: & pro antiquorũ cõsuetudine ĩfinitus modus ĩ aliu3 transit. ut iubeo te saluere. i. salue. iubeo te gaudere. pro gaudeo.

CCIX. Meo noĩe uel meis uerbis ꝑ mea ex pte.

q Vod uero alii ex mea pte dicunt: multo qdem ornatissime dicit̃ & meo noĩe uel meis uerbis.

CCX. De Kalendis nonis. & idibus.

q Vota3 aũt cuiusq3 mẽsis diẽ uelimus ĩtelligi Kalendis. nonis idibusue notamus. neq3 qd illae sibi uelĩt nũc explicare: cõsiliũ est. sed quo pacto dicamus: singulorũ mẽsiũ dies ab eis annotationẽ su scipiunt. Quãobrem ĩtelligẽdum ĩ primis ẽ primos cuiusq3 mẽsis dies Kalẽdarum appellatione notari: se cũdũ q̃s nonarũ dies cõstituit̃. & ĩ aliis qdem mẽsibus septĩa luce. Martio. Maio. Iulio. Octubri. ĩ aliis autẽ qnta Ianuario. Februario. Aprili. Iunio. Augusto. Septẽbri. Nouẽbri. & decẽbri. atq3 omẽs hi dies. qui ĩter Kalẽdas & nonas ĩtercesserĩt: nonarũ cognomi

natione cēſetur. ubi & nūeꝝ meminerimus ac nonas ipſas & kalendas ablatiuo caſu conſtituemus. has accuſatiuo: ſed īter numerandū & ꝑpoſtero utemur ordine & nonaꝝ diem cōnumerabimus: at nonis exactis ꝓximos octo dies idq; in quoquo menſe ſimiliter iduū cognominatione ſignificabimus: ſed pari ratione tū ordinis tū annūerationis. reliquos uero eius menſis quot quot ſupfuerīt dies kalendaꝝ appelatione notabimus quæ futuri ac ꝓximi ſunt menſis neq; ordinis neque numerationis ration e īmutata. atq; id omne exemplo illuſtrandum ē. ſitque Martius ipſe nobis exemplo: cuius curriculum uno ac trigeſimo die ↄficitur. Prim⁹ itaque dies Kalendæ erūt martii. Secūdus ſexto nonaſ martii. Tertius quīto nonas martii. Quartus quarto nouas martii. Quintus tertio nonas martii. Sextus nō ſecūdo nonas dicitur. sed pridie nonas. & ita in idibus atq; Kalendis. Septimus dies nonæ erūt mar. Octauus octauo idus martii. Nonus ſeptimo idus martii. Decimus ſexto idus martii. Vndeim⁹ qnto idus martii. Duodecimus q̄rto idus martii.. Tertiusdecimus tertio idus martii. Quartusdecimus. pridie idus martii. Quintusdecimus idibus martii. Sextuſdecimus decimo ſeptimo Kalendas apriles quia is menſis conſeqtur. Decimusſeptimus ſextodecimo Kalēdas apriles. Decimusoctauus qndecimo Kalendas apriles. Decimusnonus quartodecimo Kalendas apriles. Vigeſimus terciodecimo Kalēdas apriles. Vigeſimusprim⁹ duo de cimo Kalendas apriles. Vigeſimusſecundus un

decimo Kalendas apriles Vigesimustercius decio Kalendas apriles. Vigesimus quartus nono kalendas. apriles. Vigesimusqntus octauo Kalendas apriles. uigesimussextus septio kalēdas apriles. Vigesimusseptimus sexto Kalendas apriles. Vigesimusoctauus qnto Kalendas apriles. Vigisimusnonus quarto Kalēdas apriles. Trigesimus tertio Kalendas apriles. Trigesimusprimus & nouissimus pridie Kalendas apriles: & ī cæteris omībus eadem seruada est ratio. Dierū aūt numerus haud te lateat: qui in promptu est omnibus.

CCXI. Pridie Kalendas. pridie nonas. pridie idus.

PRidie aūt Kalendas. pridie nonas. pridie idus dicitur. & significat quod uetustissimi dicebāt die pristini pro aduerbio quod significat die pristino & sic puetusto more die crastini & die quīti & die qnto similiter pro aduerbio: Verꝝ nos priscam nimis & horridiorem uetustatem ubiq; fugere ac uitare debemus: ac bene & præclare Cæsar præcipere solebat tā quā scopulum sic fugiēdum esse inauditum atq; insolens uerbum. Pro genitiuis aūt mēsiū rectius possessiua nomina finxerimus: ut pro Kalendis martii Kalēdas martias dixerimus. & ita apriles. maias. iunias. iulias. aut qntiles. augustas. aut sextiles. septēbres. & ita ianuarias & februarias. Quod aūt ī Kalendis. Nonis Idibusq; ablatiuo casu iungimus: idē possumus ī accu

ſatiuũ transferre: & ad præponere. sed id significat tempus fere diuturnius. ut decimo Kalendas februarias dediſti ad me litteras. Ego uero ad octauũ Idus Ianuarias ad te ſcripſeram. habet enĩ ui𝔷 tempo ris uæhemẽtiore𝔷 hoc poſterius. Ne igitur plura ſcribam hæc mihi ĩ praeſentia sese obtulerũt: quae adnotatu digniora uiſa sũt: quæque tibi multo plus fortaſſe cõducent quã illorũ præceptiones: qui easdem & epiſtolis & orõnib⁹ ptes tribuũt. quorũ penitus eripiendus ẽ error: atq𝔷 ita sentiendum: ut ĩ litteris ipſis apte cõcinne dilucideq𝔷 ſcribamus: ac noſtrã ſententiã atq𝔷 mẽtem q̃ cõmodiſſime apiamus. Quod cum hæc diligenter tenueris: ex infinito poene harũ reru𝔷 numero alia quaedã nõ minus fortaſſe utilia ſed multo grauiora ſubnectam. Quãobrem ut facis: cupidiſſime ſtudia litterarũ complectere: & quae ĩ dies aſſequere: ad exercitationem accõmoda. Vale.

Hoc opus ẽ impreſſum opera & impenſa Philippi de lauagna ciuis Mediolanenſis anno a natali chriſtiano M.cccc Lxxvi. die v. Martii.

Auguſtini	quale	CXLvii
rei	ut	perraro
ipſius	plurimum	uſurpantur
quis	ait	Et ne
Suauis	CXXviii	cano
XXX	fecero	
hibenda	ſti	

BIBLIOTECA NAZIONALE
FIRENZE

